

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ของ
ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผู้วิจัย
ดำเนินการศึกษารายละเอียดของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา
 - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
 - 1.2 ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา
 - 1.3 ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา
 - 1.4 แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
 - 2.1 ความหมายของการบริหารหลักสูตร
 - 2.2 การบริหารหลักสูตร
 - 2.3 บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตร
3. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นตามสาระที่ได้
บัญญัติไว้ในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งกำหนดให้
มีหลักสูตรแกนกลางของประเทศเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ โดย
หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจะมีมาตรฐานเป็นตัวกำหนดคุณภาพผู้เรียนมีลักษณะเป็นเอกภาพ มีความ
ยืดหยุ่น จัดต่อเนื่องสิบสองปี เน้นความรู้คู่คุณธรรมและความเป็นไทยและความเป็นสากล
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้บรรลุตามมาตรฐาน โดยการจัดทำสาระของ
หลักสูตรตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญา
ท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อความเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ
(วัฒนาพร ระบุว่าทุกข์, 2545 หน้า 1-2) ดังนั้นจึงเป็น บทบาทและภาระหน้าที่ของสถานศึกษา
โดยตรงที่จะต้องแปลงหลักสูตรที่กำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานกลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้

ช่วงชั้น ไปสู่รายละเอียดในการจัดการเรียนการสอน กล่าวคือสถานศึกษาจะต้องจัดทำหลักสูตรของตนเองที่สนองจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางยึดมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่นเข้าไป เพื่อจะได้แผนที่เป็นข้อกำหนดแนวทางและรายละเอียดในการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติและสภาพความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น ตลอดจนสนองความถนัดความสนใจและความสามารถของผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาศักยภาพ

1. ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตร (Curriculum) มีความหมายกว้างแล้วแต่จะมีผู้ให้ความหมายไว้ว่าอย่างไร คำว่าหลักสูตร(Curriculum) มาจากภาษาลาติน “ Currere” หมายถึง “Running Course” แปลว่าเส้นทางที่ใช้วิ่งแข่ง ต่อมาได้นำศัพท์นี้มาใช้ในทางการศึกษาว่า “Running Sequence of Course or Learning Experience” เป็นการเปรียบเทียบหลักสูตรกับสนามหรือเส้นทางที่ใช้วิ่งแข่งอันเนื่องมาจากการที่ผู้เรียนจะสำเร็จการศึกษา ในระดับใดหรือหลักสูตรใดก็ตาม ผู้เรียนจะต้องฟันฝ่าความยากของวิชาหรือประสบการณ์การเรียนรู้ตามระดับชั้นที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เช่นเดียวกับนักวิ่งที่ต้องวิ่งแข่งและฟันฝ่าอุปสรรคไปสู่ชัยชนะและความสำเร็จให้จงได้ (สุนีย์ ภูพันธ์, 2546 หน้า 6)

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 25) ได้กล่าวว่าหลักสูตรมีความหมาย

3 ประการ คือ

1. หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการและการนำไปใช้ในการจัดการเรียน การสอนตามที่มุ่งหมายไว้
2. หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการศึกษา โดยมีปัจจัยนำเข้า (Input) เช่น ครู นักเรียน วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ กระบวนการ (Process) ได้แก่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลผลิต(Output) ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสำเร็จทางการศึกษา เป็นต้น
3. หลักสูตร เป็นแผนการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียนให้ เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 9-14) ได้สรุปความคิดเกี่ยวกับความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรในฐานะที่เป็นวิชาและเนื้อหาสาระที่จัดให้แก่ผู้เรียน หมายถึงวิชาและเนื้อหาสาระที่จัดให้แก่ผู้เรียนในชั้นและระดับต่างๆ หรือกลุ่มวิชาที่จัดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง
 2. หลักสูตรในฐานะที่เป็นเอกสารหลักสูตรหมายถึง การที่คนกลุ่มหนึ่งจัดเอกสารให้คนอื่นกลุ่มหนึ่ง ประกอบด้วย หลักการ โครงสร้าง เนื้อหาสาระ อัตราเวลาเรียน กิจกรรม ประสบการณ์และประเมินผลการเรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ
 3. หลักสูตรในฐานะที่เป็นกิจกรรมต่างๆ ที่จะให้แก่ผู้เรียนหมายถึง การมองหลักสูตรในลักษณะกิจกรรมที่ครูและนักเรียนจัดขึ้น หรือกิจกรรมการเรียนการสอนชนิดต่างๆ ที่เตรียมไว้และจัดให้แก่ผู้เรียน ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ประสบการณ์และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนด
 4. หลักสูตรในฐานะแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่นักเรียนหมายถึง แผนในการจัดการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติ โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและพฤติกรรมตามที่กำหนด
 5. หลักสูตรในฐานะที่เป็นมวลประสบการณ์ หมายถึงประสบการณ์ทุกอย่างของนักเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบของโรงเรียน รวมถึงเนื้อหาวิชาที่ทางโรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน
 6. หลักสูตรในฐานะที่เป็นจุดหมายปลายทางหมายถึง สิ่งที่ตั้งคมมุ่งหวังหรือคาดหวังให้เด็กได้รับ กล่าวคือผู้ที่ศึกษาจนจบหลักสูตรไปแล้วจะมีคุณสมบัติอย่างไรบ้าง จะเกิดผลอย่างไรบ้าง
 7. หลักสูตรในฐานะที่เป็นระบบการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การมองหลักสูตรในฐานะที่เป็นแผนการเตรียมโอกาสของการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่จัดขึ้นโดยโรงเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าโดยรวมเอาแผนย่อยๆ ที่เป็นโอกาสของการเรียนรู้ที่คาดหวังเข้าไว้ด้วย
- วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2545, หน้า 64) กล่าวว่าหลักสูตรคือมวลประสบการณ์ ที่จัดให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และพัฒนา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมตามจุดหมายที่กำหนดไว้จากความหมายข้างต้นอาจสรุปได้ว่าหลักสูตรหมายถึง แผนซึ่งแสดงแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีทักษะ มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม และจริยธรรม ตามจุดหมายของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้

2. ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

อุทัย บุญประเสริฐ (2540, หน้า 5) การจัดให้ผู้เรียนหรือเด็กเกิดการเรียนรู้ (Learning) จัดให้มีประสบการณ์ (Experience) และจัดให้มีสิ่งจำเป็นพื้นฐานสำหรับประสบการณ์ และการเรียนรู้ของเด็ก หลักสูตรเป็นกระบวนการและแผนงานที่เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนทั้งคน ให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ ทำให้เป็นพลเมืองดี ตามที่สังคมปรารถนา

ถวัลย์ มาศจรัส (2545, หน้า 51-52) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางคือ มวลประสบการณ์ที่กระทรวงศึกษาธิการจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ทุกคนในประเทศได้เรียนรู้ในสิ่งที่เหมาะสมกันในระดับเดียวกันเพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติให้ดำรงอยู่และหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึงมวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ และเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน

นิคม ชมพูลง (2545, หน้า 280) ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาไว้ว่า หมายถึง หลักสูตรที่เกิดจากการที่สถานศึกษานำสภาพต่างๆ ที่เป็นปัญหา รวมถึงจุดเด่นหรือเอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติมากำหนดเป็นเนื้อหาสาระและกิจกรรมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน บนพื้นฐานของหลักสูตรระดับชาติที่แสดงถึงกรอบหรือทิศทางสำหรับพัฒนาคนไทย

ลำลี ทองทิว (2545, หน้า 38) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษากับหลักสูตรท้องถิ่นมีความหมายที่คล้ายคลึงกันค่อนข้างมาก คือเป็นหลักสูตรที่พยายามทำให้หลักสูตรแกนกลางสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น โดยนำสาระความรู้บางเรื่องที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในท้องถิ่นนั้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 1) ได้กำหนดความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรสถานศึกษาเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อตกลงของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถโดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข ดังนั้นหลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วยการเรียนรู้และประสบการณ์อื่นๆที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติม เป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนใน

แต่ละปี หรือแต่ละภาค และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากจุดหมายของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรมวิชาการ (2545, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรสถานศึกษา คือ แผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพที่สูงที่สุดของตนรวมถึงลำดับขั้น ของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปปฏิบัติได้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในสถานศึกษาชุมชน สังคมและโลก อย่างมีความสุข

ปัญญา แก้วกัญ และ สุภัทร พันธุ์พัฒนกุล (2545, หน้า 26) ได้ให้ความหมายของ หลักสูตรสถานศึกษาว่า หมายถึงหลักสูตรที่โรงเรียนได้ดำเนินการจัดทำหรือพัฒนาขึ้น โดยจัดทำ องค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้เป็นไปตามขอบข่ายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วจัดทำสาระหรือรายละเอียดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของโรงเรียน ชุมชน และท้องถิ่น รวมทั้งความถนัด ความสนใจ และความสามารถของนักเรียน หลักสูตรของแต่ละโรงเรียนจึงมีส่วนที่เป็นแกนกลางเหมือนกันแต่แตกต่างกันในส่วนที่เพิ่มเติมตามวิสัยทัศน์ และ ความต้องการของบุคคลต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

กองวิจัยทางการศึกษา (2546, หน้า 4) ได้ระบุว่าหลักสูตรสถานศึกษาหมายถึง หลักสูตรที่สถานศึกษาร่วมกับชุมชน ท้องถิ่น วัดและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจัดขึ้น โดยนำ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มาเป็นกรอบและนำข้อมูลของสถานศึกษาและชุมชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหา จุดเด่น/เอกลักษณ์ ของชุมชนและสังคมศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์มาประกอบ ในการกำหนดเป็นสาระและจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมสาระและ มาตรฐานการเรียนรู้หรือรายวิชาได้ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียน เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวชุมชนสังคมและประเทศชาติ

วัฒนาพร ระจับทุกซ์ (2545, หน้า 2-3) ได้สรุปไว้ว่าหลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วย การเรียนรู้และประสบการณ์อื่นๆที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้อง จัดทำสาระการเรียนรู้ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติมเป็นรายปีหรือ รายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละปีหรือภาคและกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จาก จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

สราวุธ อินทร์ดีะ (2545, หน้า 13) ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาว่าเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ซึ่งหลักสูตรสถานศึกษาเป็นหลักสูตรที่พัฒนามาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

สำนักพัฒนาการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเขตการศึกษา 6 (2546, หน้า 11) ได้ระบุไว้ว่า หลักสูตรสถานศึกษาหมายถึง หลักสูตรที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ เกิดการเรียนรู้สามารถนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติจนมีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

สุรรัตน์ คำฟอย (2549, หน้า 16) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาไว้ว่าเป็นแผนหรือแนวทางเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียน โดยมีการจัดทำเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่ผู้เรียนจะต้องเรียนในแต่ละปีหรือภาคไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ เจตคติและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษากำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยนำเอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สถานศึกษาต้องการให้เกิดกับผู้เรียนโดยจัดไว้ในประสบการณ์ดังกล่าว เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 1) หลักสูตรสถานศึกษามีความสำคัญต่อการช่วยพัฒนาผู้เรียนในทุกๆด้าน สามารถชี้แนะให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้พยายามจัดมวลประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์บรรลุตามจุดหมายของการจัดการศึกษา

สถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกันกับครอบครัวและชุมชน ท้องถิ่น วัด หน่วยงานและสถานศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดผลตามจุดหมายของหลักสูตร 2 ประการ ซึ่งจุดหมายทั้งสองประการนี้ให้แนวทางที่สำคัญซึ่งสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรภายในบริบทและแนวทางนั้นๆดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษาควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสุขและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้เปรียบเสมือนเป็นวิธีสร้างกำลังใจและเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้ได้มากที่สุดมีความรู้สูงสุด สำหรับผู้เรียนทุกคน ควรสร้างความเข้มแข็ง ความสนใจ และประสบการณ์

ให้ผู้เรียนพัฒนาความมั่นใจให้เรียนและทำงานอย่างเป็นอิสระ

2. ร่วมใจกัน ควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้สำคัญๆในการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็นได้ข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยีสื่อสาร ส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้อยากเห็น และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

3. หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคม และวัฒนธรรมและโดยเฉพาะพัฒนาหลักการในการจำแนกระหว่างถูกและผิดเข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อตัวบุคคลและสังคม หลักสูตรสถานศึกษาจะต้องพัฒนาหลักคุณธรรมและความเป็นอิสระของผู้เรียนและช่วยให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมขึ้น มีความเสมอภาค ควรพัฒนาความตระหนัก ความเข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกัน ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก หลักสูตรสถานศึกษา ควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูลและเป็นอิสระเข้าใจในความรับผิดชอบ

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 9-10) หลักสูตร เป็นหัวใจของการศึกษา ทั้งนี้เพราะหลักสูตร เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนมีความมุ่งหมายในการให้การศึกษแก่เด็กอย่างไร และสามารถให้ความรู้ เสริมทักษะและทัศนคติในด้านใดได้บ้าง สิ่งต่างๆที่ประมวลไว้ในหลักสูตรเป็นเสมือนแนวทางที่ช่วยให้เราทราบได้ทันทีว่า การจัดการศึกษาให้แก่เด็กนั้นเน้นหนักไปในทางใด มีผลต่อตัวเด็กและสังคมมากน้อยเพียงใด

การสอนจำเป็นต้องมีหลักสูตรเป็นข้อกำหนด หรือเป็นแผนในการศึกษาว่าผู้เรียนจะต้องเรียนรู้อะไร ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า หลักสูตรเป็นแม่บทที่สำคัญในการศึกษา

4. แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษาต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ และเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของการศึกษาผู้สอนต้องปรับปรุงกระบวนการสอนและประเมินกระบวนการสอนของตน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การศึกษาจะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ถ้าหลักสูตรมีการปรับปรุงให้เป็นไปตามความต้องการและความจำเป็นตลอดเวลา สถานศึกษาควรดำเนินการจัดทำหลักสูตร ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

4.1 กำหนดวิสัยทัศน์

สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อมองอนาคตว่าโลกและสังคมรอบๆ จะเปลี่ยนแปลงอย่างไรและสถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไร จึงจะพัฒนาผู้เรียน ให้เหมาะสมกับยุคสมัยในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องมีวิสัยทัศน์ ซึ่งทำได้ โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษาแสดงความประสงค์อันสูงส่งหรือวิสัยทัศน์อันปรารถนาให้ สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียนมีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดงานหลักที่สำคัญที่ปรารถนาให้เป็นสถานศึกษา พร้อมด้วยเป้าหมายมาตรฐาน แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ และการติดตามผลตลอดจนจัดทำรายงาน แจ้งสาธารณชนและส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษา เพื่อการปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามหลักสูตรของสถานศึกษา และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

4.2 การจัดหลักสูตรสถานศึกษา

จากวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ให้เป็นรายปีหรือรายภาค พร้อมกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้ครูทุกคน ครูผู้สอน ครูสนับสนุนได้นำไปออกแบบการเรียน การสอน การบูรณาการโครงการร่วมกัน เวลาเรียน การมอบหมายงาน/โครงการ แฟ้มผลงานหรือ การบ้านที่มีการวางแผนร่วมกันทั้งสถานศึกษาเป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่ครอบคลุมภาระการจัด การศึกษาทุกด้านของสถานศึกษา

4.3 การกำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือ รายภาค

สถานศึกษานำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ จาก หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์ และกำหนดสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รายปี หรือรายภาค ทั้งนี้ต้องพยายามกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตาม เป้าหมายและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาด้วย พิจารณาการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียน การสอน การวัดและประเมินผล พร้อมทั้งพิจารณาภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และสามารถกำหนดในลักษณะผสมผสานบูรณาการจัดเป็นชุดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น หรือ จัดเป็นโครงการได้

4.4 การออกแบบการเรียนการสอน

จากสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สถานศึกษา ต้องมอบหมายให้ผู้สอนทุกคนออกแบบการเรียนการสอน โดยคาดหวังว่าผู้เรียนควรจะทำอะไรได้

เช่น ช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งมีชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 นั้นผู้เรียนจะเรียนรู้สาระเรื่องที่กำหนดได้ ในระดับใด ยกตัวอย่างวิชา คณิตศาสตร์ ที่มีสาระที่ 1 : จำนวนและการดำเนินการ และ มีมาตรฐาน ค 1 : 1 เข้าใจถึงความหลากหลาย ของการแสดงจำนวนและการใช้จำนวนในชีวิตจริง ผู้เรียนในช่วงชั้นนี้จะทำอะไรได้ เช่น ในช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 กำหนด มาตรฐานช่วงชั้นไว้ว่ามีความคิดรวบยอดและความรู้สึกเชิงจำนวนเกี่ยวกับจำนวนนับและศูนย์ ผู้เรียนในช่วงชั้นนี้จะมีความสามารถอย่างไร เช่น ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สามารถนับ 1 ถึง 100 และมากกว่า เป็นต้น การออกแบบการเรียนรู้ จะต้องให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์และสังคม

4.5 การกำหนดเวลาเรียนและจำนวนหน่วยกิต

ในการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี นั้น สถานศึกษาต้องตระหนักถึงความจำเป็น ที่จะต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนมี ทักษะในการอ่าน การเขียน การคิด วิเคราะห์ และการใช้คอมพิวเตอร์ ด้วยวิธีการสอนที่ยึด หัวข้อเรื่อง จากกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์หรือสังคมศึกษาตามหลักความเหมาะสมของ ท้องถิ่น บูรณาการการเรียนรู้ทุกกลุ่มต่างๆ เข้ากับหัวข้อเรื่องที่เรียนอย่างสมดุล ควรกำหนด เวลาเรียนสำหรับการเรียนรู้รายปี ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 และช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 – 6 ควรกำหนดจำนวนเวลาสำหรับการเรียนตามสาระการเรียนรู้รายปี ให้เหมาะสมและ สอดคล้องกับความเป็นในการสอนเพื่อเน้นทักษะพื้นฐาน เช่น การอ่าน การเขียน การคิดเลข และ การคิดวิเคราะห์ โดยเฉพาะช่วงชั้นที่ 1ซึ่งจะต้องจัดให้ผู้เรียนเรียนอย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งในแต่ละคาบเวลาไม่ควรให้เวลายาวเกินความสนใจของผู้เรียน นอกจากผู้สอนจะจัดให้เป็น กิจกรรม เช่น การฝึกให้เขียนหนังสือเป็นเล่ม เป็นต้น

การเรียนการสอนควรดำเนินไปตามความสนใจของผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 1 ผู้สอน ควรเข้าใจจิตวิทยาการสอนเด็กอย่างลึกซึ้ง สามารถบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มต่างๆ ให้ ผสมกลมกลืนตอบสนองต่อชีวิตที่อยากรู้อยากเห็นของเด็กโดยเฉพาะ แต่ไม่ลืมมุ่งเน้นทักษะ พื้นฐานดังกล่าว สำหรับในช่วงชั้นที่ 2 ผู้เรียนซึ่งผ่านการเรียนการเล่นเป็นกลุ่มมาแล้ว ในช่วงชั้นนี้ จึงมุ่งให้ผู้เรียนเริ่มทำงานเป็นทีม การสอนตามหัวข้อเรื่องจึงเป็นเรื่องสำคัญหัวข้อเรื่องขนาดใหญ่ สามารถจัดทำเป็นหัวข้อย่อย ทำให้ผู้เรียนรับผิดชอบไปศึกษาค้นคว้าตามหัวข้อย่อยเหล่านี้ เป็นการสร้างความรู้ของตนเองและใช้กระบวนการวิจัยควบคู่ไปกับการเรียนตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และนำผลงานมาแสดง ทำให้ผู้เรียนทุกคนได้รู้ผลงานของกันและ กันในรูปแบบแฟ้มสะสมผลงาน

4.6 แนวทางการจัดหลักสูตรสถานศึกษา

เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาดำเนินไปได้อย่างดี บรรลุตามที่คาดหวังจึง กำหนดแนวทางดำเนินการดังนี้

1. การจัดทำสาระของหลักสูตร

1.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคโดยวิเคราะห์จาก มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียนซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้นการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของสาระการเรียนรู้ของรายวิชาที่มีความเข้ม (Honour Course) ให้สถานศึกษากำหนดได้ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับรายวิชาที่จัด

1.2 กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ในข้อ 1 ให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

1.3 กำหนดเวลาและ จำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้รายภาค

ทั้งสาระการเรียนรู้พื้นฐานและการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติม ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปีและกำหนดจำนวนเวลาเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้

1.4 จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาค รวมเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดตาม ข้อ 1.1 1.2 และ 1.3 มาเขียนเป็นคำอธิบาย โดยให้ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้นๆ

สำหรับชื่อรายวิชามีแนวทางในการกำหนด ดังนี้ ชื่อรายวิชาของสาระการเรียนรู้ให้ใช้ตามชื่อกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนชื่อสถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติมสามารถกำหนดให้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องสื่อความหมายให้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้น

1.5 จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยนำเอาสาระการเรียนรู้รายปี รายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้หน่วยย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้และ ผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยประกอบด้วย มาตรฐาน

การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้และจำนวนสำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของทุกวิชา ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้จากบูรณาการทั้งภายในและระหว่างสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนโดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน การจัดการเรียนรู้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติโครงการอย่างน้อย 1 โครงการ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา รายปีหรือรายภาคและหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

2. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมตามวัย วุฒิภาวะและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

2.1 จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การบูรณาการโครงการองค์ความรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นต้น

2.2 จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ และตามความสามารถความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เช่น ชมรมทางวิชาการต่าง ๆ เป็นต้น

2.3 จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี เป็นต้น

2.4 จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่าง ๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมส่วนรวม

2.5 ประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบโดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินการผ่านช่วงชั้นที่เรียน

3. การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สถานศึกษาร่วมกับชุมชน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมสถานศึกษาจะกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมดังกล่าวให้แก่ผู้เรียน เพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวินิจฉัย เพื่อการปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อ ทั้งนี้ได้

ประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี/รายภาค

ในแต่ละช่วง สถานศึกษาจัดให้มีการวัดและการประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อทราบความก้าวหน้าและพัฒนาการของผู้เรียน สถานศึกษาจะได้นำไปกำหนดแผนกลยุทธ์ในการปรับปรุงพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด แนวทางการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เป็นไปตามที่สถานศึกษากำหนด

4 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับความคิด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน โดยให้ผู้สอนนำกระบวนการวิจัยมาผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนปัญหาหรือพัฒนาการดำเนินการแก้ปัญหาหรือพัฒนา การเก็บรวบรวมข้อมูล การสรุปผลการแก้ปัญหา หรือการพัฒนา การรายงานผลการเรียนรู้และการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญในการให้ทุกส่วนทุกฝ่ายในสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และกระจายอำนาจการศึกษา ลงไปยังท้องถิ่นโดยตรงโดยเฉพาะสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอน ดังนั้นเพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษา คือผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคมจำเป็นต้องมีระบบการกำกับติดตาม ประเมินและรายงานผลการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกกลุ่ม ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการศึกษาเห็นความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุน การวางแผน และการดำเนินงานการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง

การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงานผลการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นกลไกหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานกำหนด โดยต้องมีการดำเนินการที่เป็นระบบเครือข่ายครอบคลุมทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกกระทรวง ตั้งแต่ระดับชาติ เขตพื้นที่ และสถานศึกษาในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจากบุคคลทุกระดับ

และทุกอาชีพ ในการกำหนดดูแลและประเมินผลต้องมีการรายงานผลจากทุกระดับให้ทุกฝ่าย รวมทั้งประชาชนทราบ เพื่อค้นหาแนวทางร่วมกันพัฒนาคุณภาพต่อไป

เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพอย่างแท้จริง ต้องมีการประเมินผลการจัดการศึกษา ทั้งระดับชาติ เขตพื้นที่ และสถานศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

1. ความหมายของการบริหาร

“การบริหาร” (Administration) และ “การจัดการ” (Management) เป็นคำที่ใช้ในความหมายเดียวกัน แต่นิยมใช้ในสถานการณ์ที่ต่างกัน คือ “การบริหาร” มักจะใช้กับการบริหารกิจการสาธารณะหรือการบริหารส่วนราชการ ส่วน “การจัดการ” มักใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน โดยความหมายของการบริหารและการจัดการ คือ การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาศัยคน เงิน วัสดุสิ่งของเป็นปัจจัยในการปฏิบัติงาน (วิจิตร ศรีสะอ้าน, 2524 หน้า 5-6)

พนัส หันนาคินทร์ (2529, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้อำนาจตลอดจนทรัพยากรต่างๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่หรือคาดว่าจะมี จัดการดำเนินงานของสถาบันหรือหน่วยงานนั้นๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ต้องการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544, หน้า 42) อธิบายว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่จะทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยการใช้กระบวนการบริหารได้แก่ การวางแผน การอำนวยการ การประสานงาน การติดต่อ การประเมินผล การปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับวัชรวิ บูรณสิงห์ (2542, หน้า 10) ซึ่งกล่าวว่าการบริหารเป็น กระบวนการทางสังคมของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกัน ทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด โดยใช้กระบวนการและทรัพยากรอย่างเหมาะสม

จากความหมายข้างต้นเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการ อาจสรุปได้ว่า การบริหารน่าจะหมายถึงศาสตร์และศิลปะในการดำเนินงานโดยอาศัยกระบวนการและการใช้ทรัพยากร ต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ตามเจตนารมณ์และความมุ่งหมายโดยผู้มีอำนาจบริหารเป็นผู้กำกับดูแลและควบคุมการดำเนินงานนั้นๆ

2. การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

การบริหารหลักสูตรเป็นการนำการบริหารงานมาประยุกต์ใช้เพื่อให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ ช่วยให้การบริหารหลักสูตรสะดวกและรวดเร็วขึ้นผู้บริหารสามารถนำเทคนิคต่างๆ มาใช้ในการปรับปรุงการทำงานให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของงาน

บทบาทสำคัญประการหนึ่งของสถานศึกษาคือ สถานศึกษาต้องสร้างหลักสูตรของตนเองที่เรียกว่าหลักสูตรสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารและครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้พัฒนาหลักสูตร ซึ่งหมายถึงการสร้าง การใช้ และปรับปรุงหลักสูตร นอกเหนือจากหน้าที่ในการสอน เมื่อสถานศึกษาสร้างหลักสูตรแล้วในขั้นต่อไปเป็นการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งต้องมีการบริหารหลักสูตร เพื่อการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ (กรมวิชาการ 2545, หน้า 7) งานบริหารหลักสูตรมีกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การเตรียมบุคลากรในโรงเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดตารางสอน การจัดทำแผนการสอน การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อ การเรียนการสอน การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก การนิเทศและติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร การประชาสัมพันธ์หลักสูตรแก่ผู้ปกครองและชุมชน (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงศ์ 2539, หน้า 156-157)

ชูศรี สุวรรณโชติ (2542, หน้า 226-229) ได้กล่าวถึง งานการบริหารและบริการหลักสูตรไว้ว่า บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ประกอบด้วยบุคคล 5 กลุ่ม คือ นักวิชาการ และนักพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าฝ่าย หัวหน้าหมวดวิชาหรือหัวหน้าสายวิชา ครูผู้สอนและบุคลากรอื่น โดยบทบาทหน้าที่ของบุคคล 5 กลุ่มนี้มีความแตกต่างกัน คือ นักวิชาการ และนักพัฒนาหลักสูตรเป็นผู้ใช้หลักสูตรทางอ้อม คือ ทำหน้าที่ฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้บริหารศึกษานิเทศก์ หัวหน้าหน่วยงานย่อยในโรงเรียนและครู ทำหน้าที่นิเทศและตามผลการใช้หลักสูตรในสถานศึกษาและมีบทบาทส่งเสริมสนับสนุนการใช้หลักสูตร รวมทั้งการบริการเกี่ยวกับสื่อต่างๆ และวัสดุหลักสูตรผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการใช้หลักสูตรในสถานศึกษา จึงต้องมีความเข้าใจสามารถให้ความรู้แก่ครูผู้สอนและถือเป็นหน้าที่ในการจัดวัสดุหลักสูตร สื่อ ร่วมกับการติดตามประเมินผลประสานงานด้านหลักสูตรที่นำไปใช้ ส่วนของหัวหน้าฝ่าย หัวหน้าหมวดวิชาหรือหัวหน้าสายวิชา บุคคลกลุ่มนี้มีความใกล้ชิดกับหลักสูตรที่ใช้ในสถานศึกษามากขึ้น ต้องทำการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรในแต่ละหมวดวิชา พัฒนาครูในหมวดวิชานั้นๆ กำกับดูแลให้ครูใช้หลักสูตรตามที่กำหนด วางแผนและจัดทำแผนการเรียน จัดหาสื่อและวัสดุหลักสูตร ในส่วนของครูผู้สอน ถือเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลสูงสุด ครูจึงต้องรับการจัดเตรียมให้พร้อมเพื่อการใช้หลักสูตรได้อย่างบรรลุเป้าหมายสูงสุดและบุคลากรอื่นๆ หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียน วิทยากรประจำท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น ก็มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรไปใช้ในมุมมองของงานบริหารและบริการหลักสูตร

รุจิรี ภูสาระ (2545, หน้า 154-159) ได้กล่าวถึง การบริหารหลักสูตรในด้านการบริหารงานวิชาการ คือผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการจัดการหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการใช้หลักสูตรการวางแผนดำเนินการอย่างมีการส่งเสริม

ของทุกกลุ่มทุกคน ในด้านการบริหารงานวิชาการ โดยประการแรก ต้องจัดชั้นเรียนหรือการจัดกลุ่มผู้เรียน โดยจัดกลุ่มผู้เรียนเป็นชั้น จัดกลุ่มผู้เรียนตามความสามารถและจัดกลุ่มผู้เรียนตามความสนใจ ประการที่สอง การจัดครูเข้าสอน อาจแบ่งได้เป็นการจัดครูประจำชั้น การจัดครูแนะแนว การจัดครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้และการจัดครูสอนเป็นคณะ ฉะนั้นการบริหารงานหลักสูตรที่ใช้ในสถานศึกษา ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของกลุ่มผู้เรียนและครูผู้สอนที่สอดคล้องกับจำนวน คุณภาพและปริมาณของตัวหลักสูตร ที่มีสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ตามที่ได้ดำเนินการวางแผนการทำหลักสูตรตั้งแต่เริ่มแรก

ความหมายของการบริหารหลักสูตร

หลักสูตร เป็นสิ่งสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งในระบบการศึกษา การจัดการศึกษาจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับเรื่องของหลักสูตร ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเปรียบเสมือนหัวใจในการดำเนินงาน ความสำเร็จและความล้มเหลวของโรงเรียนขึ้นอยู่กับงานวิชาการซึ่งจะต้องใช้หลักสูตรเป็นแม่บทในการบริหาร

กิตติมา ปรีดีดิติก (2532, หน้า 59) ให้ความหมายของการบริหารหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง การจัดการและการดำเนินการ การควบคุมดูแล ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษาให้ตอบสนองต่อจุดหมายหรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตรโดยใช้ทรัพยากรการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัดในสถานศึกษานั้นให้เกิดประโยชน์ และมีประสิทธิภาพ สูงสุด

อุทัย บุญประเสริฐ (2540, หน้า 8) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นธงชัยในการจัดการศึกษาของโรงเรียนหรือสถานศึกษาซึ่งเป็นแผนแม่บทกำกับการทำงานทุกด้านของโรงเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544, หน้า 43) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรมีลักษณะคล้ายการบริหารงานลักษณะอื่นๆ ในสถานศึกษา แต่อาจจะแตกต่างกันในด้านวัตถุประสงค์วิธีการและการประเมินผลและให้ความหมายว่า การบริหารหลักสูตรหมายถึงกระบวนการบริหารงาน การใช้หลักสูตรซึ่งแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมหลักสูตร การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร และการประเมินผลหลักสูตร

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 43) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรหมายถึง การบริหารงานการใช้หลักสูตร แบ่งเป็น การเตรียมการ การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรและการประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร

สุรรัตน์ คำฟอย (2549, หน้า 30) ได้ให้ความหมายของการดำเนินการบริหารหลักสูตรไว้ว่า สถานศึกษามีการกำหนดแผนปฏิบัติการและปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ มีการกำหนดแนวทางการบริหารงานวิชาการและการบริหารงานทั่วไปเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้

เช่น มีการจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ มีการประเมินคุณภาพโดยองค์กรภายนอกและมีการรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นประจำจากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การบริหารหลักสูตรหมายถึง การวางแผน การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ การจัดสรรทรัพยากร และการติดตามประเมินผลในการนำหลักสูตรไปใช้

สรุปได้ว่า การบริหารหลักสูตร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานด้านการจัดการ การเรียนการสอน เพื่อมุ่งส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้บรรลุจุดมุ่งหมายหลักสูตร เป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การเตรียมการ การดำเนินการใช้หลักสูตร การวัดผลประเมินผล การใช้หลักสูตรและการจัดระบบบริหารอื่นๆ เพื่อสนับสนุนให้การบริหารหลักสูตรมีประสิทธิภาพ

หลักการบริหารหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2538, หน้า 170) เสนอไว้ การบริหารหลักสูตรมีขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผนหลักสูตร ประกอบด้วย
 - 1) ขั้นตอนการวางแผนและการนำหลักสูตรไปใช้
 - 2) การประชาสัมพันธ์หลักสูตร
 - 3) การวางแผนการนำหลักสูตรใหม่เข้าไปแทนที่หลักสูตรเก่า
 - 4) การจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร
2. การสนับสนุนการใช้หลักสูตร ได้แก่
 - 1) การเตรียมความพร้อมผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร
 - 2) การแปลงหลักสูตร สู่อุปกรณ์การเรียนการสอน
 - 3) การทำแผนการสอน
 - 4) การส่งเสริมสภาพแวดล้อมและบรรยากาศทางการเรียนรู้
 - 5) การจัดประสบการณ์เพื่อตอบสนองหลักสูตร
3. การตรวจสอบคุณภาพการใช้หลักสูตร
4. การนิเทศ กำกับดูแลการใช้หลักสูตร
5. การประเมินตนเองที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร
6. การวางแผนการประเมินการใช้หลักสูตรระดับโรงเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544, หน้า 43) ได้ให้ความหมายว่าการบริหารหลักสูตร หมายถึง กระบวนการบริหารงานการใช้หลักสูตร แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

2. ขั้นตอนดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร

3. ขั้นตอนประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร

การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา (รุจิรี ภู่อสาระ 2545, หน้า 147-172) กล่าวว่า สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของตนเอง ที่เรียกว่าหลักสูตรสถานศึกษา ตามแนวทางการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ทำให้ผู้บริหารและครูจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้พัฒนาหลักสูตร ได้แก่ การสร้าง การใช้ และการปรับปรุงหลักสูตร ควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนในหน้าที่ปกติ ในการดำเนินการนั้นจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพการดำเนินการให้หลักสูตรสถานศึกษามีคุณภาพ ตามหลักการและจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จะต้องมีการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ใ้บุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการ สร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ การประสานงาน และการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง หลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ปรับปรุงและพัฒนาจากหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการใช้หลักสูตรที่ผ่านมาและ เพื่อช่วยให้การจัดทำหลักสูตรมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ยึดหลักการและแนวคิดสำคัญคือ มาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายในการ พัฒนาผู้เรียนโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทหน้าที่ในการกำหนด มาตรฐานการเรียนรู้ขึ้น ซึ่งกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา มีภารกิจและแนวดำเนินการ ดังนี้

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร (การใช้หลักสูตรสถานศึกษา)

ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงานและการรายงาน

ภารกิจที่ 7 การประเมินและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ในการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามภารกิจดังกล่าว เป็นส่วนที่สถานศึกษา ทุกแห่งได้ดำเนินการมาแล้วตั้งแต่กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศให้ใช้หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 โดยมีภารกิจหลักดังนี้

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อม

1. สร้างความตระหนักและความเข้าใจให้แก่บุคลากร

ประกอบด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน เพื่อให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาซึ่งมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1.1 สสำรวจความต้องการของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษาจะต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชน ผู้ปกครอง ครู และนักเรียน ในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์วิสัยทัศน์ ภารกิจหรือเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

1.2 จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษา ควรจัดทำเอกสารเพื่อเผยแพร่ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทราบถึงสิ่งที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร จากหลักสูตรเดิมมาใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในส่วนที่สำคัญและเกี่ยวข้อง บุคคลนั้น ๆ เช่น ผู้ปกครอง ครู และนักเรียน

1.3 ประชุมสร้างความเข้าใจ นอกจากการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่แล้ว สถานศึกษาควรจัดประชุมสร้างความเข้าใจแก่ คณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู และผู้ปกครองนักเรียนด้วย

1.4 ศึกษาดูงานจากสถานศึกษาที่ได้ดำเนินการมาแล้ว ถ้ามีโอกาสอาจให้ครูหรือ คณะกรรมการสถานศึกษา ไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่ดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ประสบผลสำเร็จหรือมีคุณภาพดี เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาในสถานศึกษาของตนเอง

2. การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้บุคลากรของสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ให้มีสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานการพัฒนาบุคลากร ดังนี้

2.1 ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และเอกสารประกอบหลักสูตร ที่ได้รับจากกระทรวงศึกษาธิการทุกเล่ม

2.2 ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการของบุคลากร สถานศึกษาจะต้องมีศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา และความต้องการของชุมชน ผู้ปกครอง ครู และนักเรียน ที่ได้จากการสำรวจ เพื่อนำไปใช้ประกอบการจัดทำวิสัยทัศน์ ภารกิจหรือเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

2.3 จัดประชุมสัมมนาบุคลากรของสถานศึกษา เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจเพิ่มเติมและฝึกปฏิบัติตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด สถานศึกษาควรจัดประชุมปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วม

2.4 สร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้เพิ่มขึ้น การสร้างเครือข่ายตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ภายในโรงเรียนหรือเครือข่ายกับโรงเรียนอื่นๆ

3. การดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา

สถานศึกษาจะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการคณะต่างๆ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เพื่อการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และคณะกรรมการอื่นๆ ตามความต้องการจำเป็น มีแนวดำเนินการ ดังนี้

3.1 แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา ซึ่งตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 กำหนดการแต่งตั้งโดยผู้บังคับบัญชาเหนือระดับสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นประธาน รองผู้บริหารสถานศึกษาเป็นรองประธาน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้หรือหัวหน้าหมวด หัวหน้างานอื่น ๆ เป็นกรรมการ และรองผู้บริหารงานวิชาการเป็นกรรมการและเลขานุการ

3.2 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการอื่น ๆ ตามความจำเป็น เช่น คณะกรรมการกลุ่มสาระการเรียนรู้ คณะกรรมการประเมินหลักสูตร คณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คณะกรรมการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน เป็นต้น

4. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาควรจัดให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาให้กับผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรในชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบ และขอความร่วมมือในส่วนที่เกี่ยวข้องและจำเป็น โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น หอกระจายข่าว บ้ายนิเทศ แผ่นพับ จดหมายข่าว สื่อมวลชน อินเทอร์เน็ต สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ รวมทั้งการออกเยี่ยมพบปะประชาชน เป็นต้น

ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

เป็นกระบวนการจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งมีแนวทางการจัดทำของแต่ละองค์ประกอบ ต่อไปนี้ ซึ่งสามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจาก ส่วนที่ 2 เรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งมีภารกิจหลักที่ดำเนินการ คือ

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
3. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาของแต่ละชั้นและสัดส่วนเวลาเรียน
5. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
6. จัดทำคำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้
7. กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
8. การกำหนดแนวการจัดการเรียนรู้
9. กำหนดสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้
10. กำหนดการวัดผลและประเมินผล
11. กำหนดโครงการหรือกิจกรรมบริหารจัดการที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตาม

หลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

เป็นการเตรียมการให้มีความพร้อมในการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนตามภารกิจ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดหา การเลือก การใช้และการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การแนะแนว การวิจัยเพื่อพัฒนา และการนิเทศ กำกับติดตาม ซึ่งแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้บริหารทำความเข้าใจกับครูให้พัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถ มีเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย และสามารถนำไปใช้วางแผนดำเนินการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้แก่ การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การใช้สื่อการเรียนรู้ การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ การสอนซ่อมเสริม การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ฯลฯ

2. การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษาควรร่วมกันวางแผนให้ครูสามารถแนะแนวผู้เรียน ในด้านความสามารถทางการเรียน และการศึกษาต่อ และร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ จุดเน้น เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมสร้างนิสัย กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ฯลฯ โดยการกำหนดให้เป็น ชมรม ชุมนุม หรือกลุ่มสนใจ

3. การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สถานศึกษาควรส่งเสริมและดำเนินการให้มีการระดมทรัพยากรมาใช้ให้คุ้มค่าต่อการศึกษาในทุกด้านจัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษาหรือการจัดแหล่งเรียนรู้และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดให้มีสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับศักยภาพและบริบทของโรงเรียน ส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และจัดให้มีการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ

ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร (การใช้หลักสูตรสถานศึกษา)

เป็นการดำเนินการตามภารกิจที่ 2 และภารกิจที่ 3 ที่สถานศึกษากำหนดไว้โดยการจัดระบบการนิเทศ ติดตาม กำกับ ให้กระบวนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษามีประสิทธิผลตามมาตรฐานของหลักสูตรสถานศึกษา พุทธศักราช 2551 ทั้งนี้จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้ต่างๆ ในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทุกองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็นการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัด และการประกันคุณภาพภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษาในการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางการวัดและประเมินในกระบวนการวัดและประเมินของหลักสูตรสถานศึกษา การประเมินผลตามมาตรฐานและตัวชี้วัดต่าง ๆ ในการประเมินมาตรฐานในการประกันคุณภาพ สถานศึกษาต้องถือว่าเป็นเรื่องเดียวกัน การดำเนินการบริหารจัดการให้เป็นลักษณะการบูรณาการ จะไม่แยกส่วนออกจากกัน ระหว่างการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 314) ได้ให้หลักการไว้ว่า ผู้บริหารจะต้อง รับผิดชอบตั้งแต่การให้การสนับสนุนส่งเสริมและกำกับดูแลโดยให้ครอบคลุมทั้งในด้านกำลังคน กำลังเงิน อุปกรณ์ และสิ่งจำเป็นต่าง ๆ ในการกำกับดูแลมุ่งในเรื่องคุณภาพของงานเป็นสำคัญ งานที่ฝ่ายบริหารต้องกระทำ สรุปได้ดังนี้

1. การสนับสนุนงานการใช้หลักสูตร ด้านการจัดวางตัวบุคคล จะต้องตรงกับความรู้ความสามารถ และมีจำนวนเพียงพอ เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน มีการเพิ่มพูนความรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะบางอย่างที่หลักสูตรใหม่ต้องการให้แก่บุคลากร เช่น การจัดอบรม จัดประชุมปฏิบัติการ ให้บุคลากรศึกษาต่อ หรือจัดหาบุคลากรเพิ่มเติม เป็นต้น
2. จัดบริการสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้และสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายเพียงพอ ทันสมัย รวมทั้งจัดแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียนได้อย่างหลากหลาย ตรงกับความต้องการ ความสนใจและศักยภาพของผู้เรียน

3. การพัฒนาตนเองของผู้บริหาร ครูผู้สอนตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพความสามารถในการสอน การจัดชั้นเรียน การวัดผลทางการเรียน ฯลฯ

4. การเพิ่มพูนขวัญและกำลังใจให้บุคลากร ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ช่วยให้ การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ โดยอาจกระทำ ได้หลายวิธี เช่น การให้รางวัล การชมเชย การปลอบใจให้กำลังใจ การจัดบริการสิ่งที่คุณต้องการโดยรวดเร็ว ไม่ชักช้าจัดสวัสดิการต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่ผู้เรียน

5. การจัดบริการแนะแนว การบริการแนะแนวเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะช่วยให้การใช้หลักสูตรบรรลุผล และเป็นหน้าที่ของผู้ที่รับผิดชอบในการบริหารงานหลักสูตรจะต้องกำหนด ขึ้นโดยมีการวางแผนระยะสั้นและระยะยาวกำหนดโครงการดำเนินงานไว้ล่วงหน้าผู้บริหารต้อง ตัดสินใจได้ในการจัดหานักแนะแนวในกรณีที่โรงเรียนขาดบุคลากรแนะแนว และการจัดระบบการแนะแนว

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544, หน้า 48) อธิบายว่าขั้นตอนที่ 2 ของกระบวนการบริหารหลักสูตร คือ การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร ซึ่งเป็นการนำหลักสูตรไปใช้ โดยการดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร หรือนำหลักสูตรไปใช้ มีดังนี้ คือ

1. การประชุมครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงและเข้าใจหลักสูตร
2. การปฐมนิเทศนักเรียนเป็นการชี้แจงเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและสามารถปรับตัวเกี่ยวกับการศึกษา
3. การจัดทำ คู่มือครู ในการศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
4. การจัดตารางสอน
5. การจัดครูเข้าสอนตามความรู้และลักษณะงาน โดยคำนึงถึงการแบ่งชั่วโมงที่เหมาะสมตลอดจนภาระหน้าที่อื่นของครู
6. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ เครื่องมือ อุปกรณ์การสอน สื่อการสอน วัสดุฝึก อาคารสถานที่ รวมถึงการอำนวยความสะดวกทางกายภาพ
7. การฝึกงานภาคปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในวิชาชีพทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 224-225) ได้สรุปหลักการสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ ไว้ว่า

1. จะต้องมีการวางแผนและเตรียมการ ทั้งนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะต้องศึกษา

วิเคราะห์เกี่ยวกับหลักสูตรที่จะนำไปใช้ให้มีความเข้าใจตรงกัน เพื่อการปฏิบัติที่เป็นแนวเดียวกัน และสอดคล้องต่อเนื่อง

2. จะต้องมียุทธศาสตร์บุคคลทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นที่จะต้องทำ หน้าที่ประสานงานกันเป็นอย่างดีในแต่ละขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้
3. การนำหลักสูตรไปใช้จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตามขั้นตอนที่วางแผน และเตรียมการไว้
4. ต้องคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จ คือ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เอกสารหลักสูตรต่าง ๆ ตลอดจนอาคารสถานที่
5. ครูเป็นบุคลากรที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนั้น ครูจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่และจริงจัง เริ่มตั้งแต่การอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจทักษะ และเจตคติ เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรอย่างเข้มข้น ให้การสนับสนุนด้านปัจจัยต่าง ๆ เช่น การประเมินผล การปฏิบัติการสอนของครูอย่างเป็นระบบ การจัดอบรมเพื่อพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพครู เป็นระยะ การพาไปทัศนศึกษาดูงานและการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติ เป็นต้น
6. ควรจัดตั้งให้มีหน่วยงานที่มีผู้อำนวยการพิเศษ เพื่อสนับสนุนและพัฒนาครู ทำหน้าที่นิเทศ ติดตามผลและควรปฏิบัติงานร่วมกับครูอย่างใกล้ชิด
7. หน่วยงานและบุคลากรในฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจากส่วนกลางหรือส่วนท้องถิ่น ต้องปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่และต้องได้รับการติดตามและการประเมินผลเป็นระยะ ซึ่งต้องกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการนอกจากการสนับสนุนการใช้หลักสูตรที่กล่าวมาข้างต้น การดำเนินการบริหารหลักสูตร ยังคงต้องอาศัยการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

ในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ควรจัดให้มีการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล เพื่อได้ศึกษาปัญหา การร่วมกันแก้ไขและพัฒนาภารกิจในส่วนที่ต้องการให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพของการใช้หลักสูตรสถานศึกษาสูงขึ้น ซึ่งแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. จัดระบบการนิเทศภายในสถานศึกษา และควรดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมการนิเทศ และมีบุคลากรหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ช่วย หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน
2. ร่วมกันวางแผนการนิเทศอย่างเป็นระบบ และมีการกำหนดแผนงานกิจกรรมการนิเทศ และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน

3. ร่วมกันสร้างเครื่องมือการนิเทศและแบบบันทึกการนิเทศที่เหมาะสม และเชื่อมต่อการปฏิบัติงานร่วมกัน

4. ร่วมกันดำเนินการนิเทศ ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

การนิเทศ กำกับและติดตามผลการบริหารจัดการหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่จะช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่ง สจัด อุทรานันท์ (อ้างถึงใน พูลชัย ยาวีราช 2542, หน้า 23) ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตรสำหรับหน่วยงานในท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรอาจมีการดำเนินการให้คำ แนะนำ และช่วยเหลือแก่ครูผู้ใช้หลักสูตร เพื่อให้ครูดำเนินการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง การนิเทศหลักสูตรหรือการนิเทศการจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงหลักสำคัญของการนิเทศ ที่ถือว่าเป็นการให้คำแนะนำช่วยเหลือไม่ใช่เป็นการตรวจสอบเพื่อจับผิดแต่ประการใด ดังนั้นผู้นิเทศจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีกับผู้รับการนิเทศ การดำเนินการนิเทศ จะต้องดำเนินการไปด้วยบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตยและร่วมมือกัน

การนิเทศการสอน ที่ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญ คือการนิเทศภายในสถานศึกษาซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (อ้างถึงใน พูลชัย ยาวีราช 2544, หน้า 24) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของการนิเทศภายใน ดังนี้

1. การนิเทศ เป็นกระบวนการร่วมกันระหว่างผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ
2. การนิเทศ ต้องสอดคล้องกับปัญหา และความต้องการของผู้รับการนิเทศ และตรงกับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันที่กำลังประสบอยู่
3. การนิเทศที่ดีต้องมีบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตย มีการยอมรับซึ่งกันและกันมีความสัมพันธ์ภาพที่ดี และร่วมกันคิดร่วมกันทำ
4. การนิเทศที่ดีควรส่งเสริมให้ผู้นิเทศ เกิดแนวความคิดเป็นของตนเองจนสามารถจะปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง

5. การนิเทศที่ดีเป็นการให้บริการแก่ผู้รับการนิเทศ
กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2544, หน้า 16 - 17) ได้ มีแนวดำเนินการในการนิเทศภายใน และภายนอก อย่างเป็นระบบ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา
2. วางแผนการนิเทศ
3. สร้างเครื่องมือ

4. การดำเนินการนิเทศเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินการ

5. รวบรวม วิเคราะห์ สรุป และรายงาน

การนิเทศ ติดตาม การกำกับบริหารหลักสูตรและงานวิชาการจากภายนอกสถานศึกษา

โดย

1. จัดเตรียม เอกสารข้อมูลหลักฐาน หรือ ร่องรอย กระบวนการทำงานและผลที่เกิดจากการทำงานและบุคลากรทั้งภายใน / ภายนอกสถานศึกษาที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน

2. รับการนิเทศจากภายนอก

3. นำผลการนิเทศไปชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

4. นำข้อเสนอแนะจากการนิเทศไปปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา

ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงานและการรายงาน

ในการดำเนินการใช้หลักสูตร เมื่อสิ้นปีการศึกษา สถานศึกษาควรจัดทำสรุปรายงานผลการใช้หลักสูตร โดยการดำเนินการประเมินและรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา และสรุปผลจัดทำเป็นรายงานผลการใช้ เพื่อเสนอให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ หรือเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาการจัดการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

ภารกิจที่ 7 การประเมินและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษาเมื่อใช้แล้วระยะหนึ่ง ก็ควรจะมีการประเมินและพัฒนาให้มีคุณภาพที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานการประเมินและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ สถานศึกษาให้คณะกรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาและงานวิชาการร่วมกันวางแผนการดำเนินการประเมินหลักสูตรฯ โดยการกำหนดเครื่องมือประเมินแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปและเขียนรายงานผลการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สารสนเทศที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษา

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

ได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพภายใน (มาตรา 47) และเตรียมความพร้อมสำหรับการประกันคุณภาพภายนอก โดยสถานศึกษาจะต้องให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่มีข้อมูลตามภารกิจของสถานศึกษา และผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายให้ข้อมูล

เพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้อง การจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ตาม หลักสูตรสถานศึกษา มีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการจัดระบบสารสนเทศให้สอดคล้องกับ การจัดการศึกษาการประกันคุณภาพภายใน การประกันคุณภาพภายนอกอันได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน และงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วจัดระบบสารสนเทศของ สถานศึกษาตามที่จำเป็นและสอดคล้องกับกิจกรรมพัฒนาคุณภาพของการเรียนตามหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลและสารสนเทศที่เชื่อมโยงกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังตัวอย่างสารสนเทศที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษา ดังนี้

1. สารสนเทศพื้นฐานของสถานศึกษา

1.1 ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา เช่น ประวัติ ที่ตั้ง พื้นที่ รั้วที่เปิดสอน จำนวน บุคลากร จำนวนนักเรียน เป็นต้น

1.2 ศักยภาพของสถานศึกษา เช่น จุดเด่น - จุดด้อย เกี่ยวกับทรัพยากรต่าง ๆ ที่เอื้อ ต่อการจัดการศึกษา

1.3 ความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น บุคลากร ผู้ปกครอง และนักเรียน

1.4 แนวทางการจัดการศึกษาวิชา ตามหลักสูตรและการจัดการศึกษาอื่น ๆ

1.5 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา เช่น รายงานการประชุม รายชื่อ คณะกรรมการ โครงสร้างการบริหาร เป็นต้น

2. สารสนเทศที่เกี่ยวกับผู้เรียน

2.1 ความสามารถของผู้เรียน เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านต่าง ๆ การผ่านใน การประเมินด้านการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน โดยเฉพาะความสามารถทางด้านลักษณะนิสัย หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การผ่านการประเมินเรื่องอื่น ๆ เป็นต้น

2.2 ผลงานและการแสดงออกของผู้เรียน เช่น คุณภาพและปริมาณงาน กระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการของผู้เรียน

3. สารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการ

3.1 หลักสูตร เอกสารหลักสูตร การเรียนการสอน เช่น จำนวนครูที่จัดสภาพการจัด แผนการเรียนชั้นเรียน เทคนิคการสอนที่นำมาใช้ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ฯลฯ

3.2 การวัดผลประเมินผลการเรียน เช่น ข้อมูลจำนวนครูหรือเอกสารที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบันเกี่ยวกับ เอกสาร หลักฐานการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมิน การ นำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

3.3 การพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น แผนการดำเนินกิจกรรม สภาพการบริการแนะแนว การเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4. สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ

4.1 สภาพการบริหารและการจัดการ เช่น ข้อความ เอกสาร รายงานเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายในการพัฒนา ความสัมพันธ์ของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา กับหลักสูตรภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ และการจัดโครงสร้างองค์กร

4.2 สภาพและบรรยากาศการเรียนรู้ เช่น การมาเรียนของนักเรียน ความพึงพอใจของผู้ปกครอง การให้บริการของโรงเรียน สภาพการจัดแหล่งการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี

4.3 ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ข้อมูลที่เกี่ยวกับสัดส่วนของงบประมาณ การใช้งบประมาณ การบริหารงบประมาณ

4.4 การพัฒนาวิชาชีพครู เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู การพัฒนาบุคลากรในรอบปี ผลงาน เกียรติบัตร รางวัลที่ครูและนักเรียนได้รับ ฯลฯ

4.5 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา กับผู้ปกครองและชุมชน เช่น การเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม การได้รับการสนับสนุนด้านการศึกษาจากหน่วยงานอื่น การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์โรงเรียน

5. สารสนเทศเพื่อการรายงาน

5.1 คุณภาพผู้เรียน ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนทั้งหมด แต่มีการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อนำเสนอเป็นรายงาน และสอดคล้องกับตัวชี้วัดความสำเร็จขององค์ประกอบ และมาตรฐานด้านผู้เรียนด้วย

5.2 คุณภาพด้านการเรียนการสอน ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนของครู วิเคราะห์ตามตัวชี้วัด และมาตรฐานด้านการสอน

5.3 คุณภาพด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ข้อมูลด้านการบริหารจัดการตามตัวชี้วัด และมาตรฐานด้านการบริหารจัดการ

5.4 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา กับชุมชน ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น การให้ความร่วมมือ การเข้าร่วมประชุม เป็นต้น

ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เป็นข้อกำหนดของผลการดำเนินงานการบริหารจัดการหลักสูตรในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการติดตาม กำกับและประเมินความสำเร็จของภารกิจและงานต่าง ๆ ของกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา ในการนำตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จไปใช้ในการดำเนินงาน มีข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษาดังนี้

1. ควรทำความเข้าใจวัตถุประสงค์และแนวดำเนินการ แล้วทำความเข้าใจกับตัวชี้วัดที่จะสนองวัตถุประสงค์ดังกล่าว

2. ควรทำความเข้าใจในภาพรวมของดัชนีชี้วัด เพื่อให้สามารถเห็นภาพความสำเร็จของการดำเนินงานอย่างชัดเจน และมองเห็นภาพที่สถานศึกษาจะเข้าไปมีส่วนร่วมไปกับกิจกรรมต่าง ๆ ของภารกิจ/งาน/โครงการได้อย่างเหมาะสมและชัดเจนมากขึ้น

ดังนั้น เพื่อให้ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จที่จัดทำขึ้นนี้ ครอบคลุมภารกิจในทุกขั้นตอนการดำเนินงานและง่ายต่อการนำไปใช้ จึงได้เสนอแนะตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จในแต่ละภารกิจ ดังนี้

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

1. สร้างความตระหนักและความเข้าใจให้แก่บุคลากร

1.1 มีข้อมูลที่แสดงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

1.2 มีเอกสารและหลักฐานเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา

1.3 บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความสนใจ และกระตือรือร้นที่จะหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา

2. พัฒนาศักยภาพของสถานศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

2.1 มีคณะทำงานที่รับผิดชอบการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2.2 มีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสถานศึกษาของบุคลากรในสถานศึกษา

2.3 มีบัญชีรายชื่อสถานศึกษาและหน่วยงานที่เป็นแหล่งเรียนรู้

3. การแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา เพื่อการบริหารจัดการหลักสูตร

สถานศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา และคณะกรรมการอื่น ๆ ตามความต้องการจำเป็น

3.1 มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาและงานวิชาการตามหลักสูตรของสถานศึกษา

3.2 มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอื่น ๆ ได้แก่ คณะกรรมการประเมินหลักสูตร คณะกรรมการกลุ่มสาระการเรียนรู้

4. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาให้กับผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรในชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบ และขอความร่วมมือ

4.1 มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา ให้นักลกรในสถานศึกษาผู้ปกครอง ชุมชนทราบ

4.2 บุคลากรทุกฝ่ายอาสาที่จะช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

1. มีผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นจำเป็นสำหรับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา

2. มีกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา

3. มีกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของการจัดการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา

4. มีโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาของแต่ละช่วงชั้นและสัดส่วนเวลาเรียน

5. มีผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค

6. มีคำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้

7. มีแผนการจัดการเรียนรู้ และแผนการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

1. การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

1.1 มีเอกสารหลักฐานการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2 มีการจัดทำสาระการเรียนรู้ รายวิชาและกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับ ความถนัด ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน

1.3 มีการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ คิด และสรุปเป็นองค์ความรู้และแนวคิดของตนเอง

1.4 มีการสอนซ่อมเสริมและส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพที่ปรากฏเป็นหลักฐานและตรวจสอบได้

1.5 มีระบบการประเมินผลตามสภาพจริงและมีวิธีการที่หลากหลาย

2. การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.1 มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

2.2 มีแผนงาน โครงการ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สนับสนุน/ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมตามหลักการของศาสนา

3. การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

3.1 มีการจัดระดมทรัพยากร เพื่อใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

3.2 มีสื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ เพียงพอตามความเหมาะสมของสถานศึกษาและชุมชน

3.3 มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

3.4 มีการส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียน

3.5 มีการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร (การใช้หลักสูตรสถานศึกษา)

1. การสนับสนุนงานการใช้หลักสูตร ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ ที่หลากหลาย เพียงพอ

2. การนำหลักสูตรไปใช้จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนที่วางแผนและเตรียมการไว้

3. มีการพัฒนาครูผู้สอนในเรื่องใช้หลักสูตรอย่างเข้มข้น ให้การสนับสนุนด้านต่างๆ และมีการประเมินผลการปฏิบัติการสอนของครูอย่างเป็นระบบ

ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

1. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา

2. มีแผนงาน โครงการนิเทศติดตามกำกับในสถานศึกษา

3. มีเอกสารหลักฐานการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

4. มีเอกสารรายงานการนิเทศ

ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงานและการรายงาน

1. มีการรายงานต่อผู้เกี่ยวข้องและชุมชนตามระยะเวลาที่กำหนด
2. มีการรายงานผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา

ภารกิจที่ 7 การประเมินและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1. มีการนำข้อมูลและปัญหาไปใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
2. มีการจัดทำและพัฒนาแผนพัฒนาคุณภาพตามหลักสูตรควบคู่กับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

ตัวชี้วัดความสำเร็จที่กล่าวมา เป็นเพียงข้อเสนอแนะเท่านั้น สถานศึกษาอาจมีตัวชี้วัดอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับการประเมินตนเอง เพื่อการประกันคุณภาพภายนอก หรือการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่เกี่ยวกับการจัดระบบต่าง ๆ ของสถานศึกษาด้านอื่นๆ อีกทั้งได้ตามความเหมาะสม แต่มีข้อควรคำนึงว่าเมื่อกำหนดตัวชี้วัดใดๆ แล้ว ก็จะต้องมีร่องรอยหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนตัวชี้วัดนั้น ๆ ด้วย

การพัฒนาหลักสูตร

เมื่อได้ทราบถึงรูปแบบหรือประเภทของหลักสูตรรวมทั้งทฤษฎีหลักสูตรต่างๆ แล้วจำเป็นที่จะต้องมีความรู้และความเข้าใจหลักการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการจัดหลักสูตรทุกประเภท ในการพัฒนาหลักสูตรนั้นจะมีส่วนสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการวางแผนการจัดทำหลักสูตร และกระบวนการสร้างหลักสูตรควบคู่กันไป หลักสูตรทุกรูปแบบทุกประเภทจะต้องได้รับการพัฒนาอยู่เสมอให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ต่างๆของประเทศรวมทั้งระบบการศึกษาของประเทศด้วย หลักสูตรทุกชนิดจะหยุดอยู่กับที่ไม่ได้จะต้องมีการพัฒนาให้ทันเหตุการณ์ต่างๆอย่างต่อเนื่อง

หลักการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรจะเกิดขึ้นเมื่อมีเหตุการณ์ต่างๆ ที่สำคัญดังนี้

1. เมื่อวิทยาการต่าง ๆ ของสังคมและของโลกมีการเปลี่ยนแปลงไป
2. เมื่อนโยบาย ปรัชญา และแนวทางการพัฒนาการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป
3. เมื่อผู้ใช้หลักสูตรอันได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง เรียกร้อง
4. เมื่อข้อมูลพื้นฐานของสังคมและชุมชนเปลี่ยนแปลง

การพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งที่นักการศึกษา ครูอาจารย์จะต้องดำเนินการอยู่เสมอจนเป็นกิจนิสัย จะกระทำทุกครั้งเมื่อสังคมมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นจะทำให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนประสบการณ์ขึ้นมาใหม่ และพร้อมที่จะนำประสบการณ์และความรู้ที่เกิดขึ้นมานั้น ไปพัฒนาตนและสังคมให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้น (ชูศรี สุวรรณโชติ 2544, หน้า 89)

ลำดับขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร

ขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรถือว่ามีความสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาหลักสูตร ส่วนใหญ่ผู้พัฒนาหลักสูตรทั้งหลายไม่ได้ให้ความสนใจในเรื่องนี้มากนัก ผลที่ปรากฏก็คือความยุ่งยากในการพัฒนาหลักสูตรให้สมบูรณ์ และความยุ่งยากนี้ก็ต่อเมื่อมาถึงการใช้หลักสูตรในภายหลังด้วย ลำดับขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรมี ดังนี้

- ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสังคมและชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม
- ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลที่มีความจำเป็นอันจะนำมาซึ่งการปรับปรุงหลักสูตร
- ขั้นที่ 3 สสำรวจความต้องการและความจำเป็นของสังคม ชุมชน และผู้เรียน
- ขั้นที่ 4 กำหนดวัตถุประสงค์ของการให้การศึกษาให้ตรงกับความต้องการของสังคม
- ขั้นที่ 5 เลือกเนื้อหาวิชาที่ต้องการนำมาให้ผู้เรียนได้ศึกษาที่ตรงกับวัตถุประสงค์
- ขั้นที่ 6 เลือกบุคลากรที่มีความชำนาญในเนื้อหาวิชานั้น ๆ มาร่วมจัดทำหลักสูตร
- ขั้นที่ 7 จัดเรียงลำดับเนื้อหาความรู้ที่ได้มาจากขั้นที่ 6
- ขั้นที่ 8 สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้ตรงกับเนื้อหาวิชาเพื่อการจัดการเรียน

การสอน

- ขั้นที่ 9 กำหนดการประเมินผลให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ศึกษา

ขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร

ภาพ 1 แสดงขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร

ที่มา <http://gotoknow.org/file/classroom>

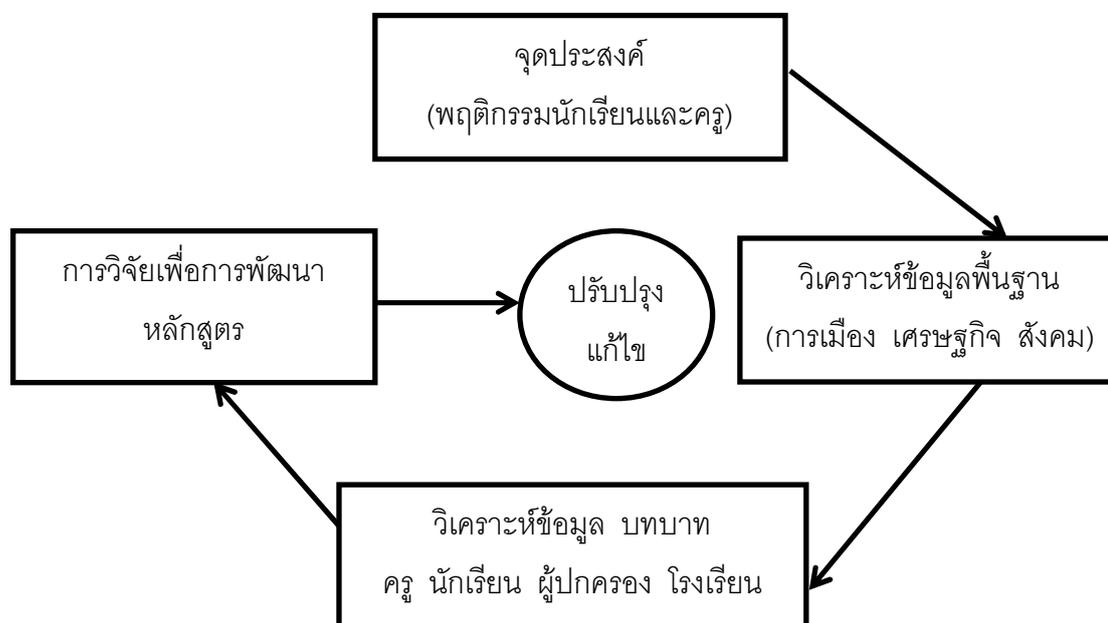
รูปแบบขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร

ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรโดยทั่วไปแล้ว จะเริ่มต้นจากการวิเคราะห์หลักสูตรเดิมที่ใช้กันอยู่ก่อนแล้วว่ามีผลต่อการใช้ปัจจุบันอย่างไร หากหลักสูตรเดิมไม่สนองกับความต้องการของสังคม และผู้เรียนในปัจจุบันอันจะส่งผลไปสู่อนาคต เพื่อการผลิตคนสู่อนาคตแล้วก็ให้นำผลที่ได้มาเป็นข้อมูลในการสร้างหลักสูตรใหม่

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรก็คือการพัฒนาแผนการเรียน เพื่อการจัดกระบวนการการศึกษา และรวมถึงการประเมินผล การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน การชี้ให้เห็นจุดประสงค์ของการศึกษาเล่าเรียน และอื่นๆ อีกหลายประการอันเป็นผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสร้างความเจริญงอกงามในทุกด้านให้กับผู้เรียน หรืออาจจะกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าผลิตผลโดยตรงของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรก็คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรจะมีกระบวนการดังภาพ

ภาพ 2 แสดงกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ที่มา <http://gotoknow.org/file/classroom>

การวางแผนการพัฒนาหลักสูตร

หลักการในการพัฒนาหลักสูตรที่จำเป็นต้องนำมาใช้ คือ การวางแผนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรที่จะทำให้หลักสูตรเกิดความสมบูรณ์ ดังนั้นก่อนที่จะพัฒนาหลักสูตรนักพัฒนาหลักสูตร ซึ่งรวมถึงนักการศึกษาที่ต้องการพัฒนาหลักสูตรจะต้องกำหนดแผนการพัฒนาหลักสูตรจะต้องกำหนดแผนการพัฒนาหลักสูตร ด้วยการยึดถือแนวทางในการวางแผน ดังนี้

1. การศึกษาปัญหาหรือการกำหนดปัญหาที่เกิดขึ้นในหลักสูตรเดิม
2. การกำหนดข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหา ข้อมูลที่กำหนดจะต้องเป็นข้อมูลที่สนองตอบปัญหาที่ได้มาจากการศึกษาปัญหา
3. การกำหนดสมมติฐาน ว่าหลักสูตรที่จะต้องได้รับการพัฒนานั้นจะบังเกิดผลอย่างไรต่อผู้เรียน

4. กำหนดแนวทางในการดำเนินงานขั้นตอนในการดำเนินงานจะต้องกำหนดเวลาลงไปอย่างแน่นอน เพื่อจะได้เห็นกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรตั้งแต่ต้นจนสำเร็จลุล่วง

5. การเลือกบุคลากรมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร เพราะการพัฒนาหลักสูตรจะสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีคุณภาพในการทำงาน บุคลากรที่ควรกำหนดในแผนได้แก่ นักพัฒนาหลักสูตร นักวิชาการศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอน

ดังนั้นสรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งที่สามารถดำเนินการได้เสมอทุกระยะเวลา การพัฒนาหลักสูตรที่ดีควรจะได้เริ่มต้นเมื่อหลักสูตรนั้นได้ใช้ไปแล้วไม่ควรเกิน 1 ปี เพราะหลักสูตรที่ดีจะเป็นหลักสูตรที่กำหนดให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้เนื้อหาสาระและกระบวนการที่มองไปข้างหน้าอย่างน้อย 5 ปี และไม่ควรมีเกิน 10 ปีเป็นอันขาด ดังนั้นเมื่อใช้หลักสูตรเป็นเวลา 1 ปีแล้ว ผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องเริ่มการประเมินผลหลักสูตรการใช้หลักสูตรทันที และจะต้องเริ่มรวบรวมข้อมูลพื้นฐานในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจสังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จะต้องนำมาเป็นข้อมูลเพื่อการพัฒนาหลักสูตรต่อไป การเริ่มพัฒนาหลักสูตรจะต้องเริ่มตั้งแต่ปีที่ 3 ของการนำหลักสูตรนั้นมาใช้ และควรที่จะพัฒนาแล้วเสร็จภายในปีที่ 5 ซึ่งนั่นก็หมายความว่า เป็นปีที่ได้กำหนดเป้าหมายอายุของหลักสูตรที่สามารถเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ให้กับผู้เรียนแล้ว (ชูศรี สุวรรณโชติ 2544, หน้า 99 -100)

3. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตร

ในการดำเนินการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ประสบความสำเร็จ บรรลุตามจุดมุ่งหมายนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรนั้นมีอยู่หลายระดับ ทั้งจากภายในและภายนอกสถานศึกษาซึ่งถ้าพิจารณาถึงผู้บริหารหลักสูตรภายในสถานศึกษาจะพบว่า ประกอบไปด้วยผู้บริหารสถานศึกษา(ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่หรือครูใหญ่) ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาหรือหัวหน้ากลุ่มวิชาครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง นอกจากนี้ยังมีบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรอีกหลายฝ่ายจากหลายองค์กร เช่นผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน ฯลฯ ดังนั้นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย จะส่งผลให้การบริหารจัดการหลักสูตรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นบทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารที่ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนอย่างถ่องแท้ และนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังต่อเนื่องถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาประสบความสำเร็จ

คุณสมบัติของผู้บริหารสถานศึกษา

1. มีวิสัยทัศน์กว้างไกล
2. มีความมุ่งมั่นในการจัดการศึกษา
3. เป็นผู้มีความสามารถในการสร้างความร่วมมือ และประสานงานกับทุกฝ่าย เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินกิจการต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. เป็นผู้สนับสนุนให้สถานศึกษาได้รับการพัฒนาให้อยู่ในระดับมาตรฐาน การประกันคุณภาพตลอดไปโดยให้การสนับสนุนทั้งบุคลากร และผู้เรียนร่วมมือกันพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้การจัดการศึกษา

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. จัดให้มีแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา เพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
2. เป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยร่วมประสานงานกับบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน โครงสร้างหลักสูตร ตลอดจนสาระของหลักสูตรของสถานศึกษา
3. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา
4. สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้
5. สนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษาได้รับความรู้ และสามารถจัดหลักสูตรสถานศึกษารวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคลากรแห่งการเรียนรู้
6. ให้มีการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อการปรับปรุงพัฒนาสาระของหลักสูตรของสถานศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น

3.2 ครู

ครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จด้วยดี เพราะการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นั้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ

บทบาทหน้าที่ของครูตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. จัดทำ สาระหลักสูตรของสถานศึกษา
2. วางแผนสร้างหน่วยการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้
3. จัดทำ แผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด เปิดโอกาสให้ปฏิบัติ

ได้จริงแสดงออกอย่างอิสระและมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม

4. จัดทำ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา จัดแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ในชุมชน เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ แหล่งผลิตศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ฯลฯ

5. พัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ ทนต่อเหตุการณ์
6. เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม ปฏิบัติดีต่อเพื่อนครู และนักเรียน
7. จัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ที่

สอดคล้องกับสภาพจริง โดยประเมินจากการปฏิบัติ การสังเกต การสัมภาษณ์ จากแฟ้มสะสมงาน ฯลฯ เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน

8. จัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้
9. จัดทำข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยให้มีการประสานกันระหว่าง

สถานศึกษา บ้านและชุมชน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.3 ผู้เรียน

ผู้เรียนเป็นผลผลิตและเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่ยึดหลักว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดการจัดให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขนั้นผู้เรียนเองจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ จากการเป็นผู้รับความรู้มาเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจและความสามารถของตนเอง

บทบาทหน้าที่ของผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกับผู้ปกครอง และครู วางแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง
2. มีความรับผิดชอบ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ บริหารจัดการเรียนรู้ของตนเองให้มีคุณภาพ
3. ปฏิบัติตนเป็นบุคลากรแห่งการเรียนรู้ รู้วิธีแสวงหาความรู้ สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
4. รักษาสิทธิและโอกาสในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี

5. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูและเพื่อน ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

3.4 ผู้ปกครอง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้เปิดโอกาสให้ทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคลากรที่อยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัวหรือผู้ปกครองจึงต้องให้ความร่วมมือและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนให้ได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ

บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. กำหนดแผนการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกับครูและผู้เรียน
2. มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระของหลักสูตรและกำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษา
3. ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ
4. จัดบรรยากาศภายในบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้
5. อบรม เลี้ยงดู เอาใจใส่ ให้ความรักความอบอุ่น ส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน
6. สนับสนุนทรัพยากร เพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น
7. ร่วมมือกับครูและผู้เกี่ยวข้อง ประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหเกี่ยวกับ พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน
8. ปฏิบัติตนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรู้คุณธรรมเป็นแบบอย่างที่ดี นำไปสู่การพัฒนาให้เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้
9. มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และในการประเมินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
10. จัดให้บุตร ธิดา หรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี

3.5 ประชาชน

ประชาชนเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญการจัดการศึกษาในปัจจุบัน มีสิทธิในการมีส่วนร่วมกับการศึกษาขั้นพื้นฐานและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของตนเอง ตลอดจนการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ บทบาทในการสนับสนุนให้มีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด มีดังนี้

บทบาทหน้าที่ของประชาชนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระหลักสูตรและแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
2. สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาในด้านการจัดการเรียนรู้ และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น
3. มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. มีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาเป็นสถานศึกษาของชุมชนอย่างแท้จริง

3.6 ชุมชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้เปิดแนวทางให้แก่ชุมชน ในการร่วมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการบริหารจัดการให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่กลมกลืนกับท้องถิ่น จึงได้กำหนดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนด ในกฎกระทรวง สำหรับการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีการประสานความร่วมมือเพื่อร่วมกันพัฒนา ผู้เรียนตามศักยภาพ รวมทั้งสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา

บทบาทหน้าที่ของชุมชนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาหรือธรรมนูญของสถานศึกษา
2. มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความต้องการของสังคมและชุมชน
3. เป็นศูนย์การเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จาก สถานการณ์จริง
4. ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา
5. มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา
6. เสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

3.7 คณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา

มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กล่าวว่า “ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต ” สถานศึกษาต้องจัดให้มีคณะกรรมการประเมินคุณลักษณะขั้นในสถานศึกษา

บทบาท / หน้าที่ของคณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีดังนี้

1. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่มุ่งให้เกิดในตัวผู้เรียน
2. จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการสร้างคุณลักษณะ

อันพึงประสงค์ของผู้เรียน

3. จัดระบบและเครื่องมือการประเมินด้านคุณลักษณะ
4. ประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลร่วมกับผู้สอน ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น

5. เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงสาระของหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อร่วมกันพัฒนาและสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์

6. สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา เพื่อร่วมกันพัฒนาและสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน

3.8 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามมาตรา 40 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย คณะบุคคล 7-15 คน
 - 1.1 ผู้แทนผู้ปกครอง
 - 1.2 ผู้แทนครู
 - 1.3 ผู้แทนองค์กรชุมชน
 - 1.4 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 1.5 ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา
 - 1.6 ผู้ทรงคุณวุฒิ
 - 1.7 ผู้บริหารสถานศึกษา

บทบาท/หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

1. กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษา
2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

4. ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งคณะทำงาน / อนุกรรมการต่างๆ ที่สถานศึกษาแต่งตั้ง

5. สนับสนุน ส่งเสริมให้การบริหารด้านวิชาการของสถานศึกษา

6. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากร ภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีต ประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

7. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

2. คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา	ประธาน
2.2 รองผู้อำนวยการทุกฝ่าย	รองประธาน
2.3 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	กรรมการ
2.4 หัวหน้างานแนะแนว	กรรมการ
2.5 หัวหน้างานวัดผลประเมินผล	กรรมการ
2.6 รองผู้อำนวยการฝ่ายการบริหารวิชาการ	เลขานุการ

หน้าที่คณะกรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาและงานวิชาการ

1. วางแผนดำเนินงานวิชาการ กำหนดสาระ รายละเอียดหลักสูตรระดับสถานศึกษา และแนวการจัดสัดส่วนสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น

2. จัดทำคู่มือการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา นิเทศ กำกับ ติดตาม ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัด และประเมินผลและการแนะแนวให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายและแนวทางการดำเนินงานของหลักสูตร

3. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลและการแนะแนวให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายและแนวทางการดำเนินการของหลักสูตร

4. ประสานความร่วมมือจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรต่างๆ และชุมชน เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ

5. ประชาสัมพันธ์หลักสูตรและการใช้หลักสูตรแก่นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนผู้เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลป้อนกลับจากฝ่ายต่างๆมาพิจารณาเพื่อปรับปรุงและพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา

6. ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียน

7. ติดตามผลการเรียนของนักเรียนรายบุคคล ระดับชั้น ระดับช่วงชั้น และ ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละปีการศึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการดำเนินงานด้านต่างๆของสถานศึกษา

8. ตรวจสอบ ทบทวน ประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูและการบริหารหลักสูตรระดับสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมา แล้วใช้ผลการประเมินเพื่อวางแผนพัฒนาผลปฏิบัติงานของครูและการบริหารหลักสูตรปีต่อไป

9. รายงานการปฏิบัติงานและผลการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาโดยเน้นผลการพัฒนาคุณภาพนักเรียนต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับเหนือสถานศึกษา สาธารณชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. คณะอนุกรรมการระดับกลุ่มวิชา

3.1 หัวหน้ากลุ่มสาระ	ประธาน
3.2 ครู อาจารย์ในกลุ่มสาระ	กรรมการ
3.3 รองหัวหน้ากลุ่มสาระ	กรรมการ

หน้าที่คณะอนุกรรมการ

1. กำหนดสัดส่วนสาระการเรียนรู้และพัฒนารายวิชา และพัฒนาหลักสูตรรายวิชาของกลุ่มวิชาในสาระการเรียนรู้แกนกลาง และเลือกเสรีตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการ

2. พัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด การวัดและประเมินผลการเรียนรู้รายวิชาต่างๆเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แสดงความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน

3. พัฒนาแผนการสอนรายวิชาที่เป็นมาตรฐานกลาง เพื่อให้ผู้สอนสามารถปรับใช้ตามความเหมาะสมและให้การสอนไปสู่การเรียนรู้ที่มากที่สุด

4. พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด

5. กำหนดแนวทางการพัฒนาเครื่องมือและกำกับติดตามการวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชาที่กำหนด
6. วิเคราะห์พัฒนาการของนักเรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม
7. ดำเนินการวิจัยการศึกษาในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาพัฒนาการบวกรการเรียนรู้และการวัดผลประเมินผล
8. นิเทศภายใน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพ การเรียนการสอน และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
9. รวบรวมข้อมูลเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรรายวิชาในภาคเรียน ที่ผ่านมาและวางแผนพัฒนาการบริหารหลักสูตรในภาคเรียนต่อไป
10. รายงานผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของ ครู-อาจารย์และผลการบริหารหลักสูตรของกลุ่มวิชาโดยเน้นผลที่เกิดกับ ผู้เรียนต่อ คณะ กรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานและผู้ที่เกี่ยวข้อง
11. ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพ

หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติมีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ
2. เป็นหลักสูตรเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ

3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกด้านเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัยและรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะและมุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่สำคัญ 5 ประการคือ

1. ความสามารถในการสื่อสาร

เป็นความสามารถในการรับและส่งข่าวสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษา ถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด

เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา

เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเองสังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องและเหมาะสมและมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะที่เป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่การเรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญ ในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบเพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการ

ประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมทั้งการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา การทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

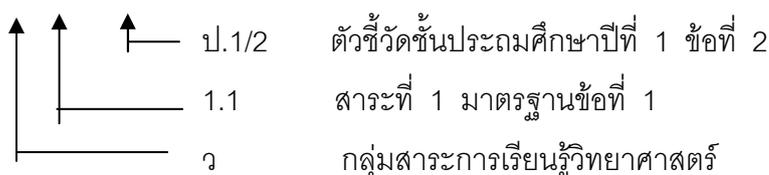
ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรม นำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

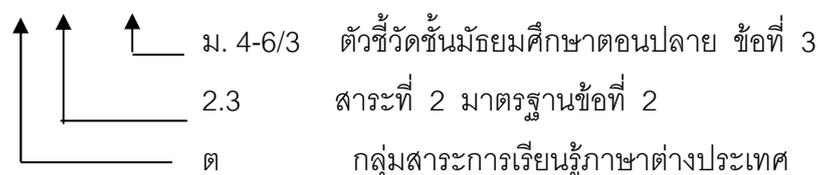
1. ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละชั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับ (ประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3)
2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4-6)

หลักสูตรได้มีการกำหนดรหัสกำกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด เพื่อความเข้าใจและให้สื่อสารตรงกัน ดังนี้

ว 1.1 ป. 1/2

ต 2.2 ม.4-6/ 3

สาระการเรียนรู้

ภาพ 3 แสดงคุณภาพของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ,หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551. หน้า 10

ความสัมพันธ์ของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาคือ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

จุดหมาย

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. กิจกรรมแนะแนว
2. กิจกรรมนักเรียน
3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

คุณภาพของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 67 มาตรฐาน ดังนี้

ภาษาไทย

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิดความรู้อีกในโอกาสต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณ และสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษา และพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษา ภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดี และวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

คณิตศาสตร์

สาระที่ 1 จำนวนและการดำเนินการ

มาตรฐาน ค 1.1 เข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวนและการใช้จำนวนในชีวิตจริง

มาตรฐาน ค 1.2 เข้าใจถึงผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของจำนวนและความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการต่าง ๆ และใช้การดำเนินการในการแก้ปัญหา

มาตรฐาน ค 1.3 ใช้การประมาณค่าในการคำนวณและแก้ปัญหา

มาตรฐาน ค 1.4 เข้าใจระบบจำนวนและนำเสนอสมบัติเกี่ยวกับจำนวนไปใช้

สาระที่ 2 การวัด

- มาตรฐาน ค 2.1 เข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการวัด วัดและคาดคะเนขนาดของสิ่งที่ต้องการวัด
- มาตรฐาน ค 2.2 แก้ปัญหาเกี่ยวกับการวัด

สาระที่ 3 เรขาคณิต

- มาตรฐาน ค 3.1 อธิบายและวิเคราะห์รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ
- มาตรฐาน ค 3.2 ใช้การนึ่งภาพ (visualization) ใช้เหตุผลเกี่ยวกับปริภูมิ (spatial reasoning) และใช้แบบจำลองทางเรขาคณิต (geometric model) ในการแก้ปัญหา

สาระที่ 4 พีชคณิต

- มาตรฐาน ค 4.1 เข้าใจและวิเคราะห์แบบรูป (pattern) ความสัมพันธ์ และฟังก์ชัน
- มาตรฐาน ค 4.2 ใช้นิพจน์ สมการ อสมการ กราฟ และตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ (mathematical model) อื่น ๆ แทนสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนแปลความหมายและนำไปใช้แก้ปัญหา

สาระที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น

- มาตรฐาน ค 5.1 เข้าใจและใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล
- มาตรฐาน ค 5.2 ใช้วิธีการทางสถิติและความรู้เกี่ยวกับความน่าจะเป็นในการคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผล
- มาตรฐาน ค 5.3 ใช้ความรู้เกี่ยวกับสถิติและความน่าจะเป็นช่วยในการตัดสินใจและแก้ปัญหา

สาระที่ 6 ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์

- มาตรฐาน ค 6.1 มีความสามารถในการแก้ปัญหา การให้เหตุผล การสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ และการนำเสนอ การเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์และเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

วิทยาศาสตร์

สาระที่ 1 สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต

- มาตรฐาน ว 1.1 เข้าใจหน่วยพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ของโครงสร้าง และหน้าที่ของระบบต่างๆ ของสิ่งมีชีวิตที่ทำงานสัมพันธ์กัน มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตของตนเองและดูแลสิ่งมีชีวิต

มาตรฐาน ว 1.2 เข้าใจกระบวนการและความสำคัญของการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม วิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต ความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้เทคโนโลยีชีวภาพที่มีผลกระทบต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสาร สิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 2 ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

มาตรฐาน ว 2.1 เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ในระบบนิเวศ มีกระบวนการสืบเสาะ หาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 2.2 เข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระดับท้องถิ่น ประเทศ และโลกนำความรู้ไปใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สาระที่ 3 สารและสมบัติของสาร

มาตรฐาน ว 3.1 เข้าใจสมบัติของสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสารกับโครงสร้างและแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาค มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ นำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 3.2 เข้าใจหลักการและธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงสถานะของสาร การเกิดสารละลาย การเกิดปฏิกิริยา มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 4 แรงแและการเคลื่อนที่

มาตรฐาน ว 4.1 เข้าใจธรรมชาติของแรงแม่เหล็กไฟฟ้า แรงโน้มถ่วง และแรงนิวเคลียร์ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างถูกต้องและมีคุณธรรม

มาตรฐาน ว 4.2 เข้าใจลักษณะการเคลื่อนที่แบบต่างๆ ของวัตถุในธรรมชาติมีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 5 พลังงาน

มาตรฐาน ว 5.1 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพลังงานกับการดำรงชีวิต การเปลี่ยนรูปพลังงาน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสารและพลังงาน ผลของการใช้พลังงานต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการ การสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 6 : กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลก

มาตรฐาน ว 6.1 เข้าใจกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนผิวโลกและภายในโลก ความสัมพันธ์ของกระบวนการต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และสัณฐานของโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 7 ดาราศาสตร์และอวกาศ

มาตรฐาน ว 7.1 เข้าใจวิวัฒนาการของระบบสุริยะ กาแล็กซีและเอกภพการปฏิสัมพันธ์ภายในระบบสุริยะและผลต่อสิ่งมีชีวิตบนโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ การสื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 7.2 เข้าใจความสำคัญของเทคโนโลยีอวกาศที่นำมาใช้ในการสำรวจอวกาศ และทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเกษตรและการสื่อสาร มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างมีคุณธรรมต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม

สาระที่ 8 ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มาตรฐาน ว 8.1 ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ในการสืบเสาะหาความรู้ การแก้ปัญหา รู้ว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีรูปแบบที่แน่นอน สามารถอธิบายและตรวจสอบได้ ภายใต้อุปกรณ์และเครื่องมือที่มีอยู่ในช่วงเวลานั้นๆ เข้าใจว่า วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคม และสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

- มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
- มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษา พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

- มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และ สังคมโลกอย่างสันติสุข
- มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

- มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ
- มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

- มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ
- มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น
- มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

- มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ
- มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สุขศึกษาและพลศึกษา

สาระที่ 1 การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์

- มาตรฐาน พ 1.1 เข้าใจธรรมชาติของการเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์

สาระที่ 2 ชีวิตและครอบครัว

- มาตรฐาน พ 2.1 เข้าใจและเห็นคุณค่าตนเอง ครอบครัว เพศศึกษา และมีทักษะในการดำเนินชีวิต

สาระที่ 3 การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล

- มาตรฐาน พ 3.1 เข้าใจมีทักษะในการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกาย การเล่นเกม และกีฬา
- มาตรฐาน พ 3.2 รักการออกกำลังกาย การเล่นเกม และการเล่นกีฬา ปฏิบัติเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ มีวินัย เคารพสิทธิ กฎ กติกา มีน้ำใจนักกีฬา มีจิตวิญญาณในการแข่งขัน และชื่นชมในสุนทรียภาพของการกีฬา

สาระที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค

- มาตรฐาน พ 4.1 เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรคและการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

สาระที่ 5 ความปลอดภัยในชีวิต

- มาตรฐาน พ 5.1 ป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ การใช้ยาสารเสพติด และความรุนแรง

ศิลปะ

สาระที่ 1 ทักษะศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระที่ 2 ดนตรี

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระที่ 3 นาฏศิลป์

มาตรฐาน ศ 3.1 เข้าใจ และแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 3.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่า ของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

การงานอาชีพและเทคโนโลยี

สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน ง 1.1 เข้าใจการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะ การจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะ การแสวงหาความรู้ มีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึก ในการใช้พลังงาน ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว

สาระที่ 2 การออกแบบและเทคโนโลยี

มาตรฐาน ง 2.1 เข้าใจเทคโนโลยีและกระบวนการเทคโนโลยี ออกแบบและสร้างสิ่งของ เครื่องใช้ หรือวิธีการ ตามกระบวนการเทคโนโลยีอย่างมีความคิด สร้างสรรค์ เลือกใช้เทคโนโลยีในทางสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมในการจัดการเทคโนโลยีที่ยั่งยืน

สาระที่ 3 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

มาตรฐาน ง 3.1 เข้าใจ เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้น ข้อมูลการเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงาน และอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณธรรม

สาระที่ 4 การอาชีพ

มาตรฐาน ง 4.1 เข้าใจ มีทักษะที่จำเป็น มีประสบการณ์ เห็นแนวทางในงานอาชีพ ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาอาชีพ มีคุณธรรม และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ

ภาษาต่างประเทศ

สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน ต 1.1 เข้าใจและตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่างๆ และแสดง ความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล

มาตรฐาน ต 1.2 มีทักษะการสื่อสารทางภาษาในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดง ความรู้สึกและความคิดเห็นอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ต 1.3 นำเสนอข้อมูลข่าวสาร ความคิดรวบยอด และความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ โดยการพูดและการเขียน

สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม

- มาตรฐาน ต 2.1 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ
- มาตรฐาน ต 2.2 เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับภาษาและวัฒนธรรมไทย และนำมาใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

- มาตรฐาน ต 3.1 ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และเป็นพื้นฐานในการพัฒนา แสวงหาความรู้ และเปิดโลกทัศน์ของตน

สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

- มาตรฐาน ต 4.1 ใช้ภาษาต่างประเทศในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน และสังคม
- มาตรฐาน ต 4.2 ใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมโลก

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. กิจกรรมแนะแนว

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิด ตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน และอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

2. กิจกรรมนักเรียน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกัน เอื้ออาทร และสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ

ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษา วิเคราะห์วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย

- 2.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษาวิชาทหาร
- 2.2 กิจกรรมชุมนุม ชมรม

3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่าง ๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

ระดับการศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6)

การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิดพื้นฐานการติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3)

เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัดและความสนใจของตนเอง ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัว มีทักษะในการคิดวิจารณ์ถ้อยคำ คิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6)

การศึกษาระดับนี้เน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ มีทักษะในการใช้วิทยาการและเทคโนโลยี ทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

การจัดเวลาเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำ สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมได้ตามความพร้อมและจุดเน้น โดยสามารถปรับให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและสภาพของผู้เรียน ดังนี้

1. ระดับชั้นประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละไม่เกิน 5 ชั่วโมง
2. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละไม่เกิน 6 ชั่วโมง คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียนมีค่าน้ำหนักวิชา เท่ากับ 1 หน่วยกิต
3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาคมีเวลาเรียนวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา เท่ากับ 1 หน่วยกิต

โครงสร้างเวลาเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียน ดังนี้

กลุ่มสาระการเรียนรู้/ กิจกรรม	เวลาเรียน									
	ระดับประถมศึกษา						ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น			ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย
	ป. 1	ป. 2	ป. 3	ป. 4	ป. 5	ป. 6	ม. 1	ม. 2	ม. 3	ม. 4 – 6
● กลุ่มสาระการเรียนรู้										
ภาษาไทย	200	200	200	160	160	160	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
คณิตศาสตร์	200	200	200	160	160	160	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
วิทยาศาสตร์	80	80	80	80	80	80	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	80	80	80	80	80	80	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
สุขศึกษาและพล ศึกษา	80	80	80	80	80	80	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	120 (3 นก.)
ศิลปะ	80	80	80	80	80	80	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	120 (3 นก.)
การงานอาชีพและ เทคโนโลยี	40	40	40	80	80	80	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	120 (3 นก.)
ภาษาต่างประเทศ	40	40	40	80	80	80	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
รวมเวลาเรียน (พื้นฐาน)	800	800	800	800	800	800	840 (21 นก.)	840 (21 นก.)	840 (21 นก.)	1,560 (39 นก.)
● กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	120	120	120	120	120	120	120	120	120	360
● รายวิชา / กิจกรรมที่ สถานศึกษาจัดเพิ่มเติม ตามความพร้อมและ จุดเน้น	ปีละไม่เกิน 80 ชั่วโมง						ปีละไม่เกิน 240 ชั่วโมง			ไม่น้อยกว่า 1,680 ชั่วโมง
รวมเวลาเรียนทั้งหมด	ไม่เกิน 1,000 ชั่วโมง/ปี						ไม่เกิน 1,200 ชั่วโมง/ปี			รวม 3 ปี ไม่น้อยกว่า 3,600 ชั่วโมง

การกำหนดโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐาน และเพิ่มเติมสถานศึกษาสามารถดำเนินการดังนี้
ระดับประถมศึกษา สามารถปรับเวลาเรียนพื้นฐานของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ตาม
ความเหมาะสม ทั้งนี้ ต้องมีเวลาเรียนรวมตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐาน และ
ผู้เรียนต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดระดับมัธยมศึกษา ต้องจัด
โครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานให้เป็นไปตามที่กำหนดและสอดคล้องกับเกณฑ์การจบหลักสูตรสำหรับ
เวลาเรียนเพิ่มเติม ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ให้จัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมหรือ
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับความพร้อม จุดเน้นของสถานศึกษาและเกณฑ์
การจบหลักสูตร เฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 สถานศึกษาอาจจัดให้เป็นเวลาสำหรับสาระ
การเรียนรู้พื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์กิจกรรม
พัฒนาผู้เรียนที่กำหนดไว้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีละ 120 ชั่วโมง และชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 360 ชั่วโมงนั้น เป็นเวลาสำหรับปฏิบัติกิจกรรมแนะแนวกิจกรรม
นักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ในส่วนกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะ
ประโยชน์ให้สถานศึกษาจัดสรรเวลาให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้

ระดับประถมศึกษา (ป.1-6) รวม 6 ปี จำนวน 60 ชั่วโมง

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1--) รวม 3 ปี จำนวน 45 ชั่วโมง

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6) รวม 3 ปี จำนวน 60 ชั่วโมง

การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

การจัดการศึกษาบางประเภทสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น การศึกษาเฉพาะทาง
การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ การศึกษาทางเลือก การศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส
การศึกษาตามอัธยาศัยสามารถนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปรับใช้ได้ตามความ
เหมาะสม กับสภาพและบริบทของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย โดยให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด
ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและ
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนในการพัฒนา
ผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร ผู้สอนพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการ
เรียนรู้โดยช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้ง
ปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญให้ผู้เรียน
บรรลุตามเป้าหมาย

1. หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และ พัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและ พัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม

2. กระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็น สำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จาก ประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย กระบวนการเหล่านี้เป็น แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝน พัฒนาเพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจใน กระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน แล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

4. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร ทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรมีบทบาท ดังนี้

4.1 บทบาทของผู้สอน

4.1.1 ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน

4.1.2 กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้และทักษะ กระบวนการที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการ และความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์

4.1.3 ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองของความแตกต่าง ระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมองเพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

4.1.4 จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิด การเรียนรู้

4.1.5 จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญา ท้องถิ่นเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

4.1.6 ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสม กับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน

4.1.7 วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

4.2 บทบาทของผู้เรียน

4.2.1 กำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง

4.2.2 เสาะแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อความรู้ ตั้งคำถาม คิดหาคำตอบหรือหาแนวแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ

4.2.3 ลงมือปฏิบัติจริง สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไป ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ

4.2.4 มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและครู

4.2.5 ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

สื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียน เข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมี ประสิทธิภาพสื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และ เครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมระดับ พัฒนาการ และลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียนการจัดการสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอน สามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง หรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว เพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดย

สถานศึกษาควรจัดให้ได้อย่างพอเพียง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้

1. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก
2. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้ผู้สอนรวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
3. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
4. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ
5. ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
6. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ และสม่ำเสมอในการจัดทำ การเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษา ควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหามีความถูกต้องและทันสมัยไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง รูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย และน่าสนใจ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการคือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

1. **การประเมินระดับชั้นเรียน** เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอ ในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลาย เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การประเมินโครงงาน การประเมินชิ้นงาน ภาระงาน แฟ้มสะสมงาน การใช้แบบทดสอบ ฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเองหรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน ในกรณีที่ไมผ่านตัวชี้วัดให้มีการสอนซ่อมเสริมการประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด มีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมในด้านใด นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนด้วย ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

2. **การประเมินระดับสถานศึกษา** เป็นการประเมินที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีจุดพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาและการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน

3. **การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา** เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ตามภาวะความรับผิดชอบ สามารถดำเนินการโดยประเมินคุณภาพผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานที่จัดทำและดำเนินการโดยเขตพื้นที่การศึกษา หรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด ในการดำเนินการจัดสอบ นอกจากนี้ยังได้จากการตรวจสอบทบทวนข้อมูลจากการประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4. การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมิน ผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ ข้อมูลการประเมินในระดับต่าง ๆ ข้างต้น เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการตรวจสอบทบทวนพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ถือเป็นภาระความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่จะต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพบนพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคลที่จำแนกตามสภาพปัญหาและความต้องการ ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนทั่วไป กลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ กลุ่มผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาด้านวินัยและพฤติกรรม กลุ่มผู้เรียนที่ปฏิเสธโรงเรียน กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มพิการทางร่างกายและสติปัญญา เป็นต้น ข้อมูลจากการประเมินจึงเป็นหัวใจของสถานศึกษาในการดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันทั่วถึง เป็นโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและประสบความสำเร็จในการเรียนสถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็นข้อกำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน

เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียน

1. การตัดสิน การให้ระดับและการรายงานผลการเรียน

1.1 การตัดสินผลการเรียน

ในการตัดสินผลการเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น ผู้สอนต้องคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนเป็นหลัก และต้องเก็บข้อมูลของผู้เรียนทุกด้านอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องในแต่ละภาคเรียน รวมทั้งสอนซ่อมเสริมผู้เรียนให้พัฒนาจนเต็มตามศักยภาพ

ระดับประถมศึกษา

1. ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมด
2. ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัด และผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา

กำหนด

3. ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา

4. ผู้เรียนต้องได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่

สถานศึกษากำหนดในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ระดับมัธยมศึกษา

1. ตัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมดในรายวิชานั้น ๆ

2. ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัด และผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

3. ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา

4. ผู้เรียนต้องได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่

สถานศึกษากำหนดในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1.2 การให้ระดับผลการเรียน

ระดับประถมศึกษา ในการตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชา สถานศึกษาสามารถให้ระดับผลการเรียนหรือระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียน เป็นระบบตัวเลข ระบบตัวอักษร ระบบร้อยละ และระบบที่ใช้คำสำคัญสะท้อนมาตรฐานการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ให้ระดับผลการประเมินเป็น ดีเยี่ยม ดี และผ่านการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรมและผลงานของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการเข้าร่วมกิจกรรมเป็น ผ่านและไม่ผ่าน

ระดับมัธยมศึกษา ในการตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชา ให้ใช้ตัวเลข แสดงระดับผลการเรียนเป็น 8 ระดับ การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ให้ระดับผลการประเมินเป็น ดีเยี่ยม ดี และผ่านการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรมและผลงานของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นผ่านและไม่ผ่าน

1.3 การรายงานผลการเรียน

การรายงานผลการเรียนเป็นการสื่อสารให้ผู้ปกครองและผู้เรียนทราบ ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาต้องสรุปผลการประเมินและจัดทำเอกสารรายงานให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะ ๆ หรืออย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้งการรายงานผล

การเรียนรู้สามารถรายงานเป็นระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียนที่สะท้อนมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้

2. เกณฑ์การจบการศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดเกณฑ์กลางสำหรับการจบ การศึกษาเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย

2.1 เกณฑ์การจบระดับประถมศึกษา

2.1.1 ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐาน และรายวิชา/กิจกรรมเพิ่มเติมตามโครงสร้าง เวลาเรียนที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

2.1.2 ผู้เรียนต้องมีผลการประเมินรายวิชาพื้นฐาน ผ่านเกณฑ์การประเมิน ตามที่สถานศึกษากำหนด

2.1.3 ผู้เรียนมีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนในระดับผ่าน เกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.1.4 ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.1.5 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การ ประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.2 เกณฑ์การจบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.2.1 ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติมไม่เกิน 81 หน่วยกิต โดยเป็น รายวิชาพื้นฐาน 63 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมตามที่สถานศึกษากำหนด

2.2.2 ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต โดยเป็น รายวิชาพื้นฐาน 63 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 14 หน่วยกิต

2.2.3 ผู้เรียนมีผลการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ในระดับผ่าน เกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.2.4 ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.2.5 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การ ประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.3 เกณฑ์การจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.3.1 ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติม ไม่น้อยกว่า 81 หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน 39 หน่วยกิต รายวิชาเพิ่มเติมตามที่สถานศึกษากำหนด

2.3.2 ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน 39 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติม ไม่น้อยกว่า 38 หน่วยกิต

2.3.3 ผู้เรียนมีผลการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.3.4 ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.3.5 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนดสำหรับการจบการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น การศึกษาเฉพาะทาง การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ การศึกษาทางเลือก การศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส การศึกษาตามอัธยาศัยให้คณะกรรมการของสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักเกณฑ์ในแนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

เอกสารหลักฐานการศึกษา

เอกสารหลักฐานการศึกษา เป็นเอกสารสำคัญที่บันทึกผลการเรียน ข้อมูลและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. เอกสารหลักฐานการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

1.1 **ระเบียบแสดงผลการเรียน** เป็นเอกสารแสดงผลการเรียนและรับรองผลการเรียนของผู้เรียนตามรายวิชา ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา และผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษา บันทึกข้อมูลและออกเอกสารนี้ให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) จบการศึกษามัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) จบการศึกษาระดับพื้นฐาน (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6) หรือเมื่อลาออกจากสถานศึกษาในทุกกรณี

1.2 **ประกาศนียบัตร** เป็นเอกสารแสดงวุฒิการศึกษาเพื่อรับรองศักดิ์และสิทธิ์ของผู้จบการศึกษา ที่สถานศึกษาให้ไว้แก่ผู้จบการศึกษามัธยมศึกษา และผู้สำเร็จการศึกษาระดับพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 **แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา** เป็นเอกสารอนุมัติการจบหลักสูตรโดยบันทึก รายชื่อและข้อมูลของผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) ผู้จบการศึกษ ภาควัฒนศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) และผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6)

2. เอกสารหลักฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนด

เป็นเอกสารที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อบันทึกพัฒนาการ ผลการเรียนรู้ และข้อมูล สำคัญเกี่ยวกับผู้เรียน เช่น แบบรายงานประจำตัวนักเรียน แบบบันทึกผลการเรียนประจำรายวิชา ระเบียบสะสม ใบรับรองผลการเรียน และ เอกสารอื่น ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการนำเอกสารไปใช้

การเทียบโอนผลการเรียน

สถานศึกษาสามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียนในกรณีต่าง ๆ ได้แก่ การย้าย สถานศึกษาการเปลี่ยนรูปแบบการศึกษา การย้ายหลักสูตร การออกกลางคันและขอกลับเข้ารับ การศึกษาต่อการศึกษาจากต่างประเทศและขอเข้าศึกษาต่อในประเทศ นอกจากนี้ ยังสามารถ เทียบโอนความรู้ ทักษะประสบการณ์จากแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น สถานประกอบการ สถาบัน ศาสนา สถาบันการฝึกอบรมอาชีพ การจัดการศึกษาโดยครอบครัว

การเทียบโอนผลการเรียนควรดำเนินการในช่วงก่อนเปิดภาคเรียนแรก หรือต้นภาคเรียน แรกที่สถานศึกษารับผู้ขอเทียบโอนเป็นผู้เรียน ทั้งนี้ ผู้เรียนที่ได้รับการเทียบโอนผลการเรียนต้อง ศึกษาต่อเนื่องในสถานศึกษาที่รับเทียบโอนอย่างน้อย 1 ภาคเรียน โดยสถานศึกษาที่รับผู้เรียนจาก การเทียบโอนควรกำหนดรายวิชาจำนวนหน่วยกิตที่จะรับเทียบโอนตามความเหมาะสม

การพิจารณาการเทียบโอนสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1. พิจารณาจากหลักฐานการศึกษา และเอกสารอื่นๆ ที่ให้ข้อมูลแสดงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน
2. พิจารณาจากความรู้ ความสามารถของผู้เรียนโดยการทดสอบด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้ง ภาควิชาความรู้และภาคปฏิบัติ
3. พิจารณาจากความสามารถและการปฏิบัติในสภาพจริง การเทียบโอนผลการเรียนให้ เป็นไปตาม ประกาศ หรือ แนวปฏิบัติ ของกระทรวงศึกษาธิการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิคม รัตนจันทร์ (2542) ศึกษาเรื่องการประเมินผลการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ พบว่า การประเมินที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากได้แก่ ด้านองค์ประกอบหลักสูตร จุดประสงค์โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร ด้านปัจจัยเบื้องต้น ความพร้อมและความเหมาะสมของครู ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และด้านผลผลิตคือคุณลักษณะของผู้เรียน ผลการประเมินความคิดเห็นในระดับปานกลางได้แก่ ความพร้อมและคุณลักษณะผู้เรียนและความพร้อมของเอกสารประกอบหลักสูตร สื่อการเรียน และสถานที่เรียน ปัญหาและอุปสรรคของการใช้หลักสูตรได้แก่ปัญหาทางด้านเอกสารประกอบหลักสูตร สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ปัญหาด้านครุมีภาระงานอื่นมากกว่างานสอน ไม่มีคุณวุฒิทางสังคมศึกษาและไม่ได้รับการอบรมสัมมนา

เชษฐไธ กนกกังวานโรจน์ (2542) ศึกษาการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาล เขตการศึกษา 8 พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในภาพรวม อยู่ในระดับมาก การพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ด้านการนิเทศการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารและครูที่มีเพศและวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ผู้บริหารและครูที่มีอายุและตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้บริหารและครูจากโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันและมาจากโรงเรียน ที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการวัดและประเมินผล และด้านการนิเทศการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

ประสาน เมืองเหลือ (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพร้อมในการบริหารหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร ผลการศึกษาพบว่า

1. ความพร้อมการบริหารหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียน โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาด้านการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการกำหนดแผนการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา และ ด้านปฏิบัติการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบความพร้อมการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน

ตามทฤษฎีของผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียนพบว่ามีความพร้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายชั้นตอนปรากฏว่าชั้นตอนการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ด้านการกำหนดแผนการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา และด้านปฏิบัติการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ทฤษฎีของผู้บริหารและครูวิชาการมีความพร้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการบริหารหลักสูตรมีความพร้อมไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบความพร้อมการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน

ตามทฤษฎีของผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียน จำแนกตามประเภทการทำงานพบว่า มีความพร้อมและปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านปรากฏว่าผู้บริหารและครูวิชาการมีความพร้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้านไม่มีความรู้เรื่องนโยบายการศึกษาใหม่ จึงเสนอแนะให้มีการจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และความเคลื่อนไหวทางการศึกษาและให้ชุมชนเลือกคณะกรรมการการศึกษาเอง

เกรียงศักดิ์ จินาพงศ์ (2544) ศึกษาการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของผู้บริหารสังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตการศึกษา 4 ค้นพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนด้านการเตรียมบุคลากรเพื่อการใช้หลักสูตร ด้านการบริหารหลักสูตรภายในโรงเรียน ด้านการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ด้านการจัดทำ แผนการสอน ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร ด้านการบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน และด้านการบำรุงขวัญ เพื่อให้กำลังใจแก่ครู อยู่ในระดับมาก ในการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นควรมีการอบรมบุคลากรด้านการใช้หลักสูตร ควรจัดครูเข้าสอนให้ตรงกับวิชาเอกหรือตามความรู้ความสามารถ ควรมีเอกสารคู่มือ การบริหารและการบริการวัสดุหลักสูตร ควรพัฒนาครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงและการพัฒนาหลักสูตร จัดทำ แผนการสอนสำเร็จรูปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการประเมินผลตามสภาพจริง ควรมีการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และควรจัดหารางวัลเกียรติบัตรมอบให้แก่ครูดีเด่นในแต่ละวิชา

กฤติยา ขวัญคง และคณะ (2546) ทำการศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการจัดทำหลักสูตรบูรณาการและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูผู้สอน ในสถานศึกษานำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะการบูรณาการที่ดำเนินการสอนของครูผู้สอนในโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ส่วนใหญ่มีการสอนแบบผู้สอนคนเดียว สภาพการจัดทำหลักสูตรบูรณาการและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูผู้สอนในโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ทั้ง 2 ด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ปัญหาการจัดทำหลักสูตรบูรณาการของครูผู้สอนในโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 2 ด้านมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

จันทิพิมพ์ ทองเสริม และคณะ (2546) ทำการศึกษาเรื่อง ศึกษาสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายภาพรวมอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาครู-อาจารย์ในโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีวุฒิการศึกษาต่างกัน ประสบการณ์การสอนต่างกัน มีสภาพมีสภาพการดำเนินงานการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ปราณี ทองนพคุณ และคณะ (2546) ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหาการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ปัญหาในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากได้แก่ การเตรียมความพร้อมของบุคลากร การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ธรรมนูญสถานศึกษาการสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรและการแต่งตั้งอนุกรรมการสถานศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่มีปัญหาสูงสุด คือ การมีความรู้ความเข้าใจในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรของคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และที่มีปัญหาต่ำสุดได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย

คณะอนุกรรมการระดับกลุ่มวิชา มีความคิดเห็นต่อปัญหาการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางประเด็นที่มีปัญหาสูงสุด คือ การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ให้มีการบูรณาการภายในกลุ่ม รองลงมาคือการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และมีปัญหาต่ำสุดคือการกำหนดเวลาของแต่ละหน่วยการเรียนรู้

วิเชียร ทองหล้า และคณะ (2547) ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก พบว่าสถานศึกษามีสภาพการดำเนินงานบริหารหลักสูตรทั้ง 3 ขั้นตอนแตกต่างกันโดยสถานศึกษาร้อยละ 65 มีการดำเนินงานแล้วในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาร้อยละ 50 อยู่ระหว่างดำเนินการในด้านการปฏิบัติการหลักสูตรร้อยละ 50 อยู่ระหว่างการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาส่วนใหญ่พบปัญหาในระดับปานกลางในการบริหารหลักสูตรในภาพรวมโดยขั้นตอนการประเมินผลการใช้หลักสูตรมีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาสูงกว่าขั้นตอนการดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาและการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาสังกัดของสถานศึกษาที่ต่างกันไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาที่มีสังกัดต่างกันจะมีปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาไม่ต่างกัน